

4

Intervju z Jano Vidic

Včasih gre za golo preživetje

6

Blišč in beda socialno ogroženih na podeželju

Nihče ni opazil, kako hudo je z njim, dokler ni skoraj umrl

8

Kralji ulice

Časopis, ki vzbuja nelagodnost

12

Intervju z Matijo Stepišnikom

Imeli so vse, razen denarja

16

Študentske družine

Študentske knjige in otroški voziček

18

Rolling Stones

Podivjano občinstvo

24

Kolumna

Lepotnim idealom moramo ustrezati, če želimo biti v družbi sprejeti

25

Kolumna

Maribor v elitni ligi prvakov

Časopis študentov novinarstva Klin
Oktober 2014

Odgovorni urednici:

Katarina Bulatović in Vida Božičko

Novinarji:

Katarina Bulatović, Lea Dvoršak,
Nika Senica, Jerneja Šubelj,
Sanja Gornjec, Enja Zagoršek,
Klavdija Rupar, Sara Jagodič,
Martina Murko Gajšek, Janja Ferenc,
Matej Luzar, Valentina Novak,
Jaka Kozmelj

Lektorica:

Tea Letonja

Prelom in naslovnica:

Gašper Uršič

Naslov uredništva:

Fakulteta za družbene vede – Klin,
Kardeljeva ploščad 5, 1000 Ljubljana

Elektronska pošta:

fdv.klin@gmail.com

Izdaja:

Društvo študentov novinarstva
FEJS Slovenija

Tisk:

AB tisk oblike d.o.o.

Naklada:

800 izvodov

KLIN naj ne bo le klinčeva na(d)loga

UREDNIKA VIDA BOŽIČKO

Novo študijsko leto, novi začetki (morda s kakšnim starim dolgom) in seveda novi **KLIN**, ki je tokrat tudi **oblikovno spremenjen**.

Z oktobrom uredništvo prevzemajo mlajši kolegi, uredniška funkcija bo odslej v rokah **Katarine Bulatovič**, ki se je z idejami, sposobnostmi in zagnanostjo dokazala že pri ustvarjanju te številke.

Dolga doba časopisa študentov novinarstva je za nami. Vse se je začelo že s takratnim urednikom **Matijo Stepišnikom** leta 2001. *»Želeli smo biti aktivni, kritični, želeli smo nekaj prispevati k javnemu mnenju na fakulteti,«* je povedal v intervjuju. Do danes je ideja ostala enaka in KLIN je še vedno **prostor za dokazovanje** bodočih novinarjev, je časopis, kjer se mladi pisci predstavijo in mnogi tudi prvič objavljajo. Pa vendar smo v zadnjem letu ob že znanih finančnih problemih naleteli še na nekaj – **nezainteresiranost za sodelovanje**. *»Zakaj?«* smo se spraševali, pa nismo prišli do zadovoljivega odgovora. Res je pisanje **prostovoljno**, res zahteva **dodaten angažma** študentov in res ne razbremenjuje urnika, vendar zagotovo prinaša dodatne izkušnje, možnost objavljanja in uveljavljanja na novinarskem področju. Očitno to ni zadosten **razlog**. Ne znam si razložiti dejstva, da je tistemu, ki se izobražuje za poklic novinarja, pisanje prispevkov, ki so objavljeni, le dodatna obremenitev. Nova rubrika **OFF THE RECORD** tako ob intervjuju z Matijo Stepišnikom opisuje še delovanje Društva študentov novinarstva FEJS, predsednica pa k sodelovanju vabi tudi nove člane. Da pa je pasivnost študentov res problem, smo opozorili tudi na **sredini časopisa** – sporočilo je jasno!

Ob novi rubriki smo ostali zvesti tudi starim. Tokrat se **NA UDARU** lotevamo problematike revščine. K intervjuju smo povabili **Jano Vidic**, novinarko Vala 202, pronicljivo pripovedovalko zgodb revščine v Sloveniji. Pišemo o **revščini na podeželju**, pripravili pa smo tudi intervju z urednico časopisa **Kralji ulice**.

V rubriki **ŠTUDENTSKO** smo se lotili problematike **poletnega dela** in opisali življenje študentskih družin.

V **RAZGLEDIH** lahko tokrat ob potepanju po **Turčiji** in **ZDA** preberete tudi vtise s koncertov skupin **Aerosmith** ter **Rolling Stones**.

V sklepni rubriki **ZAMIŠLJENO** v branje ponujamo **tri kolumniste**, ki se kritično lotevajo aktualnih družbenih problematik.

»Postopoma so se nam začeli javljati tisti, ki so želeli kaj povedati. Za zgodbe nismo nikoli prosjčili,« je v intervjuju povedal Stepišnik. Tudi mi se veselimo tega prebujenega časa, ko pisanje za **KLIN ne bo le klinčeva na(d)loga**. ✕

Ogroženost

UREDNIKA KATARINA BULATOVIČ

Včasih sem se bala teme. Zgrozila sem se ob misli, da bi se ponoči izpod postelje priplazila pošast s kapuco, me objela s srhljivimi prsti, molečimi iz dolgega črnega plašča, nato pa z mano izginila v neznano. Ob vsakem najmanjšem zvoku sem zato sunkovito odprla oči, jih napenjala, da bi videla bolje in dodatno prisluhnila. Takratni strahovi so bili plod otroške domišljije. Več kot deset let kasneje **strahovi v meni še vedno vzbujajo neprijetne občutke**, vendar so zdaj veliko bolj utemeljeni. Žal.

Največkrat so povezani s **prihodnostjo**, v katero še nikoli prej nisem stopala tako negotovo. Zdi se, da ob slehernem razmisleku o njej zrem v kalno vodo in se pri tem s številnimi sposobnimi in talentiranimi posamezniki svoje generacije zlahka počutim kot tujek v očesu ali fosil v smoli. **Odveč. Najbolj lahkomišno** bi se bilo s takšnim svetom nekdanjih neskončnih možnosti, ki se zdaj sprevračajo v utečeno množico teptanj, **sprijazniti in čakati**, da drugi nekaj naredijo za nas. Učinkovitejši obračun je mogoč z vedenjem o tem, kaj si želimo in kaj moramo narediti za to, da nam uspe. **Želja po poklicu** besed, pomenov in delu z ostalimi pisci pa boja ne olajšuje.

Bralci časopisov potrebujemo **ozadja** za razumevanje sveta in zmanjševanje predsodkov, zato tisk moči besed ne bi smel zlorabljati zgolj za golo navajanje informacij. Te dolgoročno ne nadomestijo užitka v dragocenih sekundah, ko besede s tankega časopisnega papirja polzijo v **bralčeve misli**. Želim si, da bi na naših straneh našle prostor zgodbe študentskih, novinarskih in drugih družbenih tem, ki jih sicer zlahka prezremo, ker se nam zdijo preveč običajne. Na tokratnih izpostavljam pojav **socialne ogroženosti**, ki grobo reže v vsakodnevnost in načenja človekov ponos. **Tukaj in zdaj**, med obilico kuharskih resničnostnih oddaj in ponudbo hrane na vsakem koraku, lakota ni nekaj tako neobičajnega. Opominja nas, da bi naše samoumevnosti morale biti bolj dragocene, naše prepreke pa so morda manjše, kot so videti na prvi pogled.

Rada bi, da zgodbe še naprej opisuje skupina kritičnih, doslednih bodočih tkalcev besed, ki s tiskarsko barvo nočejo zgolj polniti praznih strani. **Želim si besed**, ki bi stale, **fotografij**, ki bi govorile zase, **celote**, ki bi delovala. Za to bosta ob pomanjkanju denarja, izkušenj in skromni ekipi nujni **neskončna volja in energija**. Hočemo se učiti in želimo si napak, ki pomenijo delo. Da pa bi bilo teh nekoč manj, je **učenje nujno**. ✕

Intervju z Jano Vidic

Novinarka, ki želi ostati brez zgodb

BESEDILO KATARINA BULATOVIČ

»Ste prepričani? Lahko stopiva nadstropje višje,« odvrne, medtem ko nejeverno pogledujem k snemalniku. »Dela? Zgoraj bi se zagotovo našla baterija za diktafon,« nadaljuje sogovornica, ko sediva v veži Radia Slovenija. Jano Vidic so od nekdaj najbolj zanimala osebne zgodbe ljudi. Danes je kot novinarka Vala 202 glas projekta Botrstvo, ki je nastal v sodelovanju z Zvezo prijateljev mladine (ZPM) Ljubljana Moste Polje. Projekt je namenjen izboljšanju kakovosti življenja slovenskih otrok in mladostnikov, ki jih socialne stiske ločujejo od vrstnikov. Prepričljiva sogovornica je neizprosna v zagotavljanju njihove popolne anonimnosti. V želji po prijaznejši prihodnosti otrok s preverjanjem in nadzorom zagotavlja verodostojnost vsake osupljive otroške zgodbe.

Kako je prišlo do sodelovanja med Valom 202 in ZPM Moste?

Bila je ena izmed organizacij, s katero smo sodelovali v času zbiranja denarja preko SMS-sporočil, ko so glasovalci na Valu izbirali ime tedna. Razmislili smo, da želimo več kot zgolj opozarjanje na humanitarne organizacije. ZPM nam je zagotovila zgodbe ljudi in transparentno sodelovanje, kar je pri vsem nezaupanju v dobrodelnost zelo pomembno. Po spletu naključij sem začela zgodbe snemati jaz. Želeli smo izpostaviti drobce življenj otrok v projektu. Pričakovali smo, da se bo tu in tam našla kakšna vrečka z oblačili, vendar denarja za otroke sprva nismo imeli namena zbirati. Po peti ali šesti zgodbi je bilo dela čedalje več.

Kako poteka priprava in nato snemanje?

V veliko pomoč mi je Anita Ogulin (SEKRETARKA ZPM LJUBLJANA MOSTE POLJE, OP. A.), ki naredi selekcijo vseh zgodb. Pogovarjava se o potencialnih in se nato odločiva za eno. Brez nje ne morem. Njej ljudje zaupajo, zato tudi mene posledično lažje sprejmejo. Nikoli ne vstopim kar v hišo s prižganim diktafonom. Gre za izjemno posebne situacije, kjer ljudje razlagajo o stvareh, ki jih niso bili nikoli pripravljeni povedati drug drugemu, kaj šele javnosti. Razložim jim, zakaj prihajam in kaj lahko pričakujejo. Sama jim ne morem obljubiti ničesar. Izločimo vse značilnosti, ki bi jih naredile izrazito prepoznavne. Po pogovoru izluščimo, kaj bi bilo smiselno povedati, kaj njihovo zgodbo loči od ostalih, ki tudi težko živijo.

Ste opazili razlike med vašo prvo in zadnjo zgodbo?

Šele sčasoma so se začele kazati posledice nižanja socialnih dohodkov. Tisti z dlakico nad vodo so takrat potonili. Prišla je cela serija zgodb, ki je temeljila na tem, da so jim vzeli tisto, kar jih je prej držalo pokonci. Nato so se pridružile zgodbe zaposlenih, ki niso mogli preživeti.

Kako oditi v hišo lačnih otrok, ne da bi se pri tem zlomili?

Veš, kam greš. Ne prihajam zato, da bi se kot radio kitili z rumenimi naslovi, kako smo otroke

FOTOGRAFIJA SANJA GORNJEC

spravili v jok. Zgodbo posnamem z drugačnim namenom. Želim opozoriti, kaj se nam dogaja, če o problematiki molčimo, in s tem, ko smo zadovoljni s sistemom, ker imamo še vedno za jogurt. Moje objokovanje njihove usode jim v tistem hipu nič ne pomaga.

Vas je katera zgodba še posebej prizadela?

Od vsake zgodbe nekaj odneseš s sabo. Ena izmed takih ... (POMISLEK). Nekaj ur po mojem obisku družine je pristojni center za socialno delo trajno odvezal otroka mami, družino sem sama le nekaj trenutkov prej snemala in otroke prikrajšala za zadnje ure, ki bi jih lahko v življenju preživeli z mamo.

Se je že zgodilo, da zgodbe niste objavili?

Tudi vstala sem in šla, ker je družina šele takrat došla razsežnosti objave. Če bi otroka kdorkoli prepoznal, bi bile posledice za otroka mnogo večje, kot je lahko še tako visoka zbrana vsota. Premisliti je treba, ali je tveganje smiselno.

Kako zelo je strah družine, da jih bo kdo prepoznal?

To je njihova največja skrb. Mnogo večja kot to, kje bodo živeli naslednji teden in ali bodo danes še lačni. Ljudje svoje stanje razumejo kot posledico lastnih napak in zgrešenih odločitev. Za neizmerno krute vrstnike je otrok vreden toliko, kot ima. Ne veliko več.

Za kakšne družine gre?

Različno. Zaposlene starše z bolnimi otroki, otroke brez enega starša, zadolžene ljudi. Nov sistem, ki se je trudil biti pravičen, je prinesel ogromno revščine. V svojem trudu je na veliko slabši položaj postavil marsikoga, ki je še pred leti dovolj dobro živel.

Nekateri pravijo, da so za svoje stanje krivi sami.

Kaj imamo od tega, če to rečemo? Nemogoče je trditi, da ni kdo sam prispeval k temu. Zagotovo so se ljudje kdaj brezglavo zadolžili, sprejeli odločitve, ki jih zdaj morda obžalujejo. Mi, ki imamo razkošje opazovati s strani, bi morali videti čez

vse to in se ozreti na otroka. Nikoli ni kriv, plačuje pa daleč največji davek napak.

Ali gre včasih res zgolj za golo preživetje?

V veliki večini. Zelo mi je žal, da ne gre za plačilo dodatne ure klavirja, ki si je starši ne bi mogli privoščiti. Šolski sistem otroke, ki jim starši ne morejo pomagati, odrine na stran. Počasi odplavajo na rob in so tam nesrečni. Večina otopi. Dobri srednješolci bi radi delali, ker želijo preživeti družino. Velika ambicija jim je pomagati družini, da bi več ostalo za mlajše brate in sestre. Socialno dno ne pomeni, da nekdo ni bister. Spodbuda jih loči od tistih, ki jim bo nekoč vse dosegljivo. Potrebujemo potrjevanje v stvareh, v katerih so dobri. Učna ura klavirja ali športa je zato izjemno pomembna duševna sestavina.

Kaj torej pomeni biti reven?

Veliko stigmo. In tudi izgubo energije pri prikrievanju. Otroci pripovedujejo neverjetne zgodbe, da bi prikriji, kako težko v resnici živijo. Sestradan otrok, pri katerem doma ni bilo ničesar, se je v šoli pred kosilom naslonil na vrata jedilnice in

rekel: »Jaz teh pomij ne bi nikoli jedel.« Starši si izposojajo, ne morejo vrniti, ne stopijo iz stanovanja – kamorkoli pogledajo, so nekomu dolžni. Ljudem se zoži spekter. Ko otrok pri deljenju hrane ni zraven, starši nikoli ne vzamejo igrač. Nima jo uvida v to, kaj otroci potrebujejo. Igrača pa je enaka duševna hrana kot čokolino.

Kaj vas je pri projektu najbolj presenetilo?

Presunila me je neurejenost socialnega šolskega sistema. Ta ni bil pripravljen na razdelitev otrok v družbi in vdor revščine v šolski prostor. Otroci so kruti in sistem jim to omogoča.

Še vedno pa rečemo, da ni tako slabo, kot bi lahko bilo.

Odkvisno, na kateri strani straniščnih vrat si. Za tiste, ki so nori od obupa in ne funkcionirajo več, je tako hudo. Za vse ostale, ki s sendvičem v roki to opazujemo in rečemo, da gre za izjeme, ki so v vsaki družbi ... Zatiskamo si oči.

Je dvom v humanitarne akcije s strani ljudi, ki bi radi pomagali, upravičen?

Če bi združili vse tiste, ki dvomijo v delo humanitarnih organizacij, bi zagotovo dobili največjo stranko v Sloveniji. Ali je kdo v Botrstvu med 3000 otroki, ki je uspel nekoga prelisičiti? Ne vem. Narejene so zapore, ki zlorabe preprečujejo. V vsakem primeru se denar porabi za boljše življenje otrok.

Ne gre toliko za to, da si družine denarja ne bi zaslužile, ostaja dvom v ljudi v humanitarnih organizacijah.

To ni mogoče. Ni odbitkov, ves znesek gre družini. Ne nakazuje se ga, da bi lahko šla ta z njim na Maldive, pač pa se vedno plačajo zelo premišljeni stroški. Natančno vemo, kam gre denar.

Kako se odločite, za kaj ga bo družina porabila?

Pri sestavljanju zgodbe vidimo, kaj je največja težava. Vprašamo se, s čim bi družini najbolj olajšali življenje. Zelo premišljeno, ker denarja za vse ni.

Kaj lahko s 30 evri mesečno družina naredi?

Odkvisno. Gre za sprotno presojo. Če bi vsem staršem nakazali denar, bi nekatere odneslo. Ko toliko let otroku ne moreš ničesar privoščiti, nato pa pade denar, hkrati pa veš, da ga spet ne bo, je jasno, da bi se mu rad odkupil.

Zdi se, da 30 evrov danes ne pomeni veliko.

To je za vsak dan liter mleka. Če ga nimaš, je to ogromno.

Kje bi morale priti do sprememb? Empatični civilni ljudje ne morejo večno pomagati.

Kot družba se moramo dogovoriti o prioritetah. Je vložek v ljudi, predvsem v otroke, naložba ali investicija? Zdaj jo razumemo kot investicijo, kar

je zgrešeno. Gre za otroke, ki rastejo z rižem in makaroni s katastrofalnimi vzorci v družini ter še slabšo samopodobo. Ne gre za velika finančna sredstva. Gre za odnos. Če na ministrstvu in v celotnem social-

nem svetu zagotavljajo, da je 260 evrov dovolj za preživetje, mi pa jim pri tem prikimavamo, potem imamo problem. Revščine je ogromno. V vsaki ulici, v vsakem bloku, vsepovsod. Kako je skrita, je drugo vprašanje.

Kaj lahko naredimo študentje?

Bodite pozorni na to, kaj se dogaja levo in desno. Imejte odprte oči. Splet je neizmerno močno orodje. Preko družbenih omrežij pride glas tudi do ljudi, ki niso naši poslušalci. Radijske zgodbe morajo radio preseči, te morajo naprej, tukaj pa je radio omejen.

Ste tudi sami postali pozornejši na dobrine v življenju, odkar sodelujete pri projektu?

Nikoli nismo živeli razsipno, naše prioritete so bile druge. Je pa res, da prvo leto delanja zgodb nisem šla isti dan nikoli v trgovino.

Kaj se vam zdi kot novinarki najpomembnejše pri pisanju osebnih zgodb?

Poleg obveščenosti javnosti, ki je tukaj sicer drugotnega pomena, je najpomembnejše ohraniti dostojanstvo otrok in družine, ki ji z objavo vdiramo v intimno.

Težko je biti nepristranski. Kako ob tem zagotoviti novinarsko celovitost?

S preverjanjem dokumentacije. Za razliko od dnevnega novinarstva, kjer je treba stvari uravnotežiti in vsak podatek preveriti, tukaj ne gre samo za to. Ko deklica reče, da nje nihče ne drži za roko na prehodu, je preverljivost drugotnega pomena. Ona to tako občuti in zanjo je to največji udarec.

Kakšna je vloga medijev pri opozarjanju na krivice?

Za nacionalni radio je takšen projekt velikega pomena. Skozi vse zgodbe smo se naučili, da sistem ne funkcionira. Če ves čas govorimo o tem, da so si ljudje sami krivi, ker ne morejo preživeti, je z nami nekaj narobe. Upam, da bo uredniška odločitev taka, da bomo v prihodnje še naprej sodelovali.

Prejeli ste nagrado Društva novinarjev Slovenije za izstopajoče novinarske dosežke v letu 2012. Kaj vam pomeni?

Ko kolegi rečejo, da sem v tako ostri novinarski konkurenci nekaj naredila v redu, je to velika spodbuda za naprej. Pri delanju osebnih zgodb si nenehno v dvomu, ali si prestopil rob. Upam, da ga jaz še nisem.

Kaj si želite za naprej?

Da bi ostala brez zgodb. ✖

Blišč in beda socialno ogroženih na podeželju

Imel je srečo in našel pot z roba

BESEDILO LEA DVORŠAK

Milan je eden tistih zgaranih ljudi na Štajerskem, ki jim danes rečemo socialno ogroženi. Revni, z manj kot 300 evri prihodkov na mesec. Toda ne živi v Mariboru. Če bi, bi lahko šel v skladišče Rdečega križa, v socialno kuhinjo na kosilo, na center za socialno delo po nasvet. Trideset kilometrov stran, med griči v Slovenskih goricah, je vsa ta pomoč nekje daleč stran. Nihče ni opazil, kako hudo je z njim, dokler ni skoraj umrl.

V svojih poznih petdesetih je ostal sam v stari hiši na dnu strme doline v majhni vasi Zgornja Velka v Slovenskih goricah. Do hiše vodi ozka in strma cesta, v neposredni bližini ni nobenega sosedu, obkroža ga le gozd s svojimi prebivalci. Živel je brez elektrike, brez službe in brez dnevnega stika z ljudmi. Razočaran je tolažbo našel v samotni in alkoholu. Nekega dne je šel po gozdu, ko ga je nenadoma ohromila kap in zrušil se je na gozdna tla. Ni se mogel premakniti ali govoriti, le čakal je. Našel ga je pes z bližnje kmetije, ki ni prenehal lajati, dokler ni njegov gospodar končno sledil laježu in šel pogledat, kaj se dogaja. Namesto mrtve divjadi je globoko v gozdu presenečen našel človeka na robu življenja.

Revščina na podeželju je manj očitna kot v mestu. Toda kljub temu ljudje, ki ostanejo brez službe in brez pomoči sorodnikov, obstajajo. Kje so, kako živijo? »*Mnogi ljudje na podeželju, sploh starejši, drugače dojemajo revščino. Srečni so, da imajo svojo luknjo, kamor se lahko zatečejo, pa čeprav v njej piha z vseh koncev in ji grozi, da se bo kmalu sesedla,*« situacijo slikovito opiše **Frida Repina**, predsednica krajevne organizacije Rdečega križa Zgornja Velka. V majhnih krajih se včasih zdi, kakor da so ljudje ostali v nekem drugem času. »*Tu na deželi smo vedno živeli skromno,*« še pojasnjuje Frida Repina. Mnogi ljudje, ki niso nikoli zapustili teh krajev, pravzaprav ne vedo, kakšna je razlika med udobnim življenjem, skromnim življenjem in življenjem v revščini. »*Takšen človek je povsem srečen s tem, kar ima, in zadovoljen, da ima mir. Ne ve pa, da dejansko živi v revščini.*« Takšni ljudje nikoli ne prosijo za pomoč, »*ker mislijo, da ničesar ne potrebujejo. To, kar poznajo, je za njih življenje.*«. Toda enkrat vedno pride trenutek, ko gre nekaj narobe.

Milan je danes star 64 let. Sivih las in brkov, v obledelem ročno pletenem puloverju in pono-

šenih hlačah. Ozek obraz je razbrazdan od let in ostrega življenja, roke so polne starih poškodb. Manjka mu mezinček na desni roki. Je skoraj brez zob, zato govori malo nerazločno. Videti je skoraj enako kot nekoč, a njegovo življenje je popolnoma drugačno. »*Vesetje do življenja je najbolj važno,*« pravi nasmejan, a prizna, da je imel srečo. Ko so ga sovaščani pred štirimi leti našli na pol mrtvega v gozdu, je krajevna zdravnica Slavica Ferk Bogataj zadevo vzela v svoje roke.

Najprej ga je poslala v mariborski Univerzitetni klinični center na enoletno zdravljenje (TUDI OD ALKOHOLA), nato pa mu ob pomoči sorodnikov in Centra za socialno delo Pesnica uredila bivanje v Domu starejših občanov Gornja Radgona. Toda Milan se vsak teden vsaj za kakšen dan s kolesom pripelje na Zgornjo Velko, kamor v eno smer prekolesari 23 kilometrov. »*Tudi mlajši kolesarji na dragih kolesih ob meni sopihajo. Moje kolo pa ima samo tri prestave,*« se rad pohvali. Hiša je še vedno v takem stanju, kot jo je pustil, a se k njej vrača po mir. »*V domu moram neprestano kaj delati v skupini, se družiti z drugimi ljudmi in čeprav mi je to všeč, rad pridem tudi domov. Nasekam drva, pokosim travo, nahranim mačke, ki hodijo k meni in preverim s sovaščani, kaj se dogaja tukaj.*«

Medčloveška pomoč je na podeželju nujna in veliko vredna. Vlada prepričanje, da morajo sorodniki poskrbeti za družinskega člana v stiski. Tudi če tega odnosa ni, se najde kak sosed, ki je pripravljen pomagati. »*Zelo redki so primeri, ko ljudje ostanejo pozabljeni od vseh. Običajno nekdo poskrbi zanje, da ne postanejo »klošarji,*« pripoveduje Frida Repina. Marsikdaj se katera zgodba tako uredi, da mi zanjo niti ne izvemo ali pa izvemo kasneje, pa si ljudje pomagajo med seboj, stanju

pritrjuje **Jožica Novak**, namestnica direktorice in strokovna delavka s Centra za socialno delo Pesnica. Celo Rdeči križ je na deželi drugačen, saj dostavlja ljudem prehrabne pakete na dom, posebnost predstavi Frida Repina. »*Načeloma tega ne bi smeli, upravičenci bi morali sami priti v skladišče, ampak ko jim prinesemo paket, pridemo z njimi v stik.*« Tako vidijo, v kakem stanju so, morda opazijo, da potrebujejo še kaj drugega. Mogoče nimajo ogrevanja, potrebujejo oblačila ali pa so bolni. »*In vse to izvemo povsem spontano skozi pogovor, brez pritiskov ali slabe volje.*« Na nek način prostovoljci Rdečega križa opravljajo tisto delo, ki bi ga morali terenski delavci centra za socialno delo. Teh je vse manj »*zaradi premajhnega števila zaposlenih,*« pojasnjuje namestnica direktorice Centra za socialno delo Pesnica. Vendar tudi Rdeči križ ne vidi vsega.

V kulisi, kjer si vsi pomagajo med seboj, je mnogo težje opaziti tistih nekaj, ki resnično nimajo nikogar. »*Ne bi si upala soditi, ali nam uspe odkriti vsaj večino,*« je previdna Jožica Novak. Vsako leto imamo nekaj takih primerov, ki jih nismo

ogli rešiti, priznava tudi Frida Repina. Nekateri pozimi zmrznejo, spet drugi zbolijo, se zapijejo. Za nekatere ne izvejo. Vsak, ki umre brez vsega in sam, je preveč, ampak sistem še

naprej koraka v smeri vedno bolj zapletene socialne zakonodaje ob vedno večji revščini. Če bi center za socialno delo hodil več na teren in če bi bilo komunikacije med centrom in okoljem več, bi morda tudi Milanovo stanje opazili prej, ne šele v zadnjem trenutku, ko je skoraj umrl na dnu gozda.

Sovaščani ga danes poznajo kot veselega in družabnega človeka, ki mu ni težko poprijeti za delo. »*Pomaga nam na polju, spravljati les iz gozda, tudi kidati gnoj. V zameno vedno dobi hrano, spi je z nami kak kozarec vina ali pa mu damo kaj drugega, če kaj potrebuje,*« opisuje odnos z Milanom skoraj vsak. Obenem ne pozabijo dodati, da »*še dobro, da so ga takrat našli in poslali na zdravljenje,*«, saj je danes povsem drug človek. V njem vre od veselja do življenja, ima dom, vsak dan tri tople obroke, mnoge prijatelje in hišico, ki ga žene k delu, če jo želi obdržati. Ker nima premoženja in prihrankov, razen zemlje in hiše, nastanitve v domu ni mogel v celoti plačevati. Polovico stroškov zanj plačuje občina, v zameno pa dobi pravico nad njegovo posestjo po njegovi smrti. Drugo polovico prispeva sam z denarjem od socialne pomoči, ki znaša manj kot 300 evrov na mesec. Tudi z denarjem za osebne potrebe ne upravlja sam. Nad njim bdi center za socialno delo in vsak mesec lahko Milan dvigne in porabi samo določeno vsoto. Vse, kar je več, je zablokirano in bi za to potreboval posebno soglasje centra. Ampak ga to ne skrbi posebno.

FOTOGRAFIJI SANJA GORNJEC

»Pomembno je, da imam kaj za jesti, kaj za piti in da imam streho nad glavo,« pravi.

Ko se enkrat znajdeš brez službe, stanovanja in brez sorodstvene mreže, se je zelo težko pobrati, pravi tudi Jožica Novak. Izkušnje kažejo, da taki ljudje prej ko slej propadejo, je direktna. »Če so starejši, se da včasih pomagati s selitvijo v dom upokojencev, če so tja pripravljeni iti.« Mnogi svojega domačega kraja ne želijo zapustiti za nič na svetu. A vedno se zgodi, da nehajo plačevati kakšno položnico, ker je ne zmorej, in zgodba gre vedno bolj navzdol. »Če si priden in zdrav, se da z delom pri okoliških kmetih na deželi nekaj zaslužiti ali dobiti vsaj hrano, kar je v mestu težje,« pove Jožica Novak. Toda v krajih daleč stran od mesta ni javne kuhinje, ni zavetišča ali skladišča Rdečega križa in Karitasa. Tudi pomoč centra za socialno delo je manjša kot v mestu. Ponudijo lahko prehrambeni paket, morda enkratno denarno pomoč, kaj več pa ne. Potem se moraš najti sam.

Nekoč je tudi Milan živel in delal v mestu, v Mariboru. Kaj je po poklicu in kaj je počel, preden

je prišel na Zgornjo Velko, ga vprašam. Srednješolske izobrazbe nima, v zgodnjih sedemdesetih letih, ko je končal osnovno šolo, vsi starši svojih otrok niso pošiljali naprej v šole. Zato se je pri štirinajstih prvič zaposlil. »Delal sem v Opekarni Košaki v Mariboru in dobival sem trikrat višjo plačo kot moj oče!« Zna veliko stvari in je delal vse, kar je bilo treba. »Delal sem sezonska dela do vpoklica v vojsko. Pomagal sem v kuhinji restavracije Center

v Mariboru, igral sem tudi kitaro v narodnozabavnem ansamblu Viničarji. Tri leta sem delal v Nemčiji, v tovarni Mercedes sem za tekočim tra-

kom nameščal šipe v avtomobile.« Nazadnje je bil zaposlen v mariborski Surovini, kjer pa so ga leta 1991 odpustili skupaj s kopico drugih. Od tam je pot vodila na borzo in začelo se je obdobje krize, ko so nekvalificirani delavci težko dobili službo. Želel je delati, pa ni mogel. Takrat se je preselil k ostareli materi na Zgornjo Velko in skrbel za njo do njene smrti. Nato je ostal sam in alkohol je postal njegov redni spremljevalec.

Včasih se v življenju vse domine podrejo naenkrat in tega ne moreš nikakor predvideti. »Ne-

koč so se trume delavcev vsak dan valile v Maribor,« se spominja Jožica Novak. V TAM-u bo vedno delo, se je govorilo, in ljudje so se izsolali posebej za delo v tej tovarni avtomobilov. »Niso mogli vedeti, da bo industrija propadla,« pojasnjuje Novakova. Mnogo tamkajšnjih delavcev danes še ni v pokoju, so še vedno delovno aktivni, ampak brez služb.

Tudi Milan nima pokojnine, saj za starostno upokojitev še ni dosegel zahtevane kvote 65 let. »Pa še jo podaljšujejo, po novem zakonu bom spet čakal štiri mesece dlje,« potarna. Delovne dobe nima dovolj, saj je dolgo delal na črno, brez pogodb. A delal je in dela še danes. Po svoje. Nihče ne more reči, da se ne trudi. »Vstal sem od mrtvih,« pravi, ko se spominja temnih časov, preden so ga rešili lastne smrti. Ampak danes sedi pred menoj, mi po dobri uri pogovora močno stisne roko in se s kolesom počasi odpravi v svojo hišico brez elektrike na dnu strme doline. Še vedno nima veliko. A s širokim nasmehom mi zatrdi, da mu nič ne manjka. Imel je srečo in našel pot z roba. To je le ena zgodba s srečnim koncem. Mnogih pa, ker sami ne prosijo za pomoč, nihče ne najde. Ostanejo nevidni in odrezani od pomoči v svoji žalostni usodi na podeželju. ✕

Intervju z urednico Kraljev ulice Mirjam Gostinčar

Časopis posebej ranljive skupine

BESEDILO NIKA SENICA

Prispevke pišejo brezdomci, časopise prodajajo brezdomci. Oglasov in reklam v njem ni, vsebuje pa osebne in intimne življenjske zgodbe posameznikov, ki jih je družba pozabila. Slovenski časopis Kralji ulice je eden izmed redkih »pravih« cestnih časopisov na svetu. Deluje že skoraj desetletno, septembrska številka je bila okrogla, stota. Po eni strani se zdi kot sapica svežega zraka v medijskem in umetniškem smislu, po drugi pa na svojih straneh predstavlja teme, ki družbi nastavljajo ogledalo realnosti življenja in ji vzbujajo nelagodnost. A dejstvo je, da projekt uspeva.

Časopis od leta 2005 predstavlja življenja brezdomcev neposredno iz ust socialno izključenih v slovenski družbi. Naklada se je od začetka s 300 povečala na 10.000 izvodov na mesec. Ali bi lahko rekli, da projekt deluje uspešno?

Da, saj od takrat neprestano dobivamo veliko odzivov s strani javnosti. Veliko je komunikacije z okoljem in ljudje večinoma poznajo časopis. Res je, da imajo nekateri tudi slabe izkušnje s takim načinom prodaje. A treba je spoznati, da so tudi naši prodajalci (VEČINOMA SAMI BREZDOMCI, OP. A.) ljudje. Nekateri so v redu in upoštevajo pravila, drugi pač ne. Na račun teh velikokrat dobivamo kritike. Ljudje, ki so imeli slabo izkušnjo s prodajalcem, potem mislijo, da so takšni vsi, čeprav to ni res. Poskušamo ozaveščati javnost, da so ljudje drugačni, tudi tisti, ki so socialno izključeni.

Kako je časopis pripomogel k prepoznavanju problematike brezdomstva?

Brezdomci in drugi pisci opozarjajo na to iz prve roke preko svojih življenjskih zgodb, zaradi česar začne javnost na zadevo gledati drugače. Bistveno je, da se je o brezdomstvu pred začetkom, sploh pred delovanjem časopisa, govorilo zelo malo, kakor da brezdomstva sploh ni. Resnica je drugačna, kljub temu da do sedaj o tem še ni bila izvedena nobena nacionalna raziskava.

Za večje razumevanje problematike je verjetno potrebno tudi to.

Naša ustanoviteljica, Špela Razpotnik in Bojan Dekleva, sta izvedla le okvirno raziskavo. Štetje brezdomcev je problematično. Nekateri zahajajo k nam ali v Vincencijevo zvezo dobrote, niso pa evidentirani z imenom in priimkom. Za vpis v društvo ne zahtevamo osebne izkaznice in kakor nekdo trdi, da mu je ime, tako mu je ime. Nekateri so prikriti brezdomci, ki ne hodijo nikamor, po nobeno pomoč. Številke so zelo nejasne. Uradno lahko štejemo le tiste, ki so v zavetiščih, in tiste, ki prejemajo denarno socialno pomoč. A te informacije se med seboj izključujejo ali podvajajo. Časopis omogoča, da se ljudje v zgodbah tudi sami najdejo in da na situacijo gledajo bolj čustveno. Veliko solidarnosti prihaja s strani javnosti. Poteka stalna izmenjava informacij.

Kako?

Pomembna značilnost našega časopisa je, da prodaja poteka izključno na cesti, preko naših prodajalcev. Velikokrat se zgodi, da ljudje sami prihajajo do njih in jim, tako mi pravijo prodajalci, zaupajo zelo osebne stvari.

Časopis deluje na nekonvencionalen in zanimiv način. Kaj je pri uredniškem delu za vas največji izziv?

Brezdomci so ljudje, ki nimajo nekega ustaljenega ritma, nimajo določenih obveznosti, zato je velik problem, ali sploh ob pravem času dobim prispevke za objavo. Moram jih res spodbujati, ker niso toliko samoiniciativni. Zgolj nekaj je takih, ki so sami od sebe zelo pripravljeni sodelovati in so angažirani. Gre za zelo posebno delo, ki ni tipično uredniško. Po poklicu nisem novinarica, sem socialna delavka, saj moraš pri tem delu uporabiti drugačne principe. Vedno je izziv, ker nikoli ne veš, kaj boš dobil. Ponavadi vse v zadnjem trenutku.

Prispevki so zelo osebni in umetniške narave. Katere rubrike so najbolj brane?

To so anekdote iz prodaje ali pa redna oblika To sem jaz, kjer se prodajalci in pisci predstavijo. Zelo brane so tudi življenjske zgodbe, verjetno zato, ker gre za stvari, v katere ljudje sicer nimajo vpogleda. Kako izgleda življenje na cesti, redkokdo opisuje.

Imate podatke o kategorijah ljudi, ki večino ma kupujejo časopis?

Da, dvakrat smo preko ankete ugotovili, da časopis v večini kupujejo študentje in dijaki, pa izobraženi in veliko upokojujencev. Pred kratkim sem se v Glasgowu udeležila mednarodne konference cestnih časopisov. Njihova tradicija izdajanja je daljša, gre tudi za drugačen sistem, čisti kapitalizem. Značilno je, da za časopis sploh ne pišejo brezdomci, temveč profesionalni novinarji. Pišejo o temah brezdomstva, odvisnosti, nimajo pa nobenega stika z brezdomci. Ti časopisi vsebujejo reklame, ki pa jih naš ne. Sami morajo najti sredstva, ki bi jih podpirala, mi pa smo delno financirani s strani države.

Kaj v tujini menijo o vašem konceptu?

Naš sistem poznajo še v Braziliji, na Slovaškem in v Rusiji. Drugod se zdi takšen način znanstvena fantastika, pravijo celo, da bo čez par let pri nas enako. Na nas gledajo, kakor da smo zaostali, a v resnici je ravno obratno. Že skoraj deset let se dobro držimo. V prihodnosti nimamo namena objavljati niti reklam. Dobivamo sicer veliko ponudb od kulturnih ustanov, na primer za pisanje recenzij koncertov za Kraljevi recenzor (RUBRIKA V ČASOPISU, OP. A.), ki jih sprejememo, vendar kaj

več od tega ne. Tudi recenzija je sicer reklama, a v drugem smislu. V tujini uporabljajo na svojih naslovnih tudi zvezdnike, ki se tako promovirajo. S tem se izgubi namen cestnega časopisa.

Omenili ste reklame, ki so zelo »mainstream« koncept. Kakšen odnos imajo do vas sicer tradicionalni mediji?

Odkvisno. Trend je, da pozimi ob mrazu navalijo vsi, in to na način, ki je senzacionalističen. Med letom nič, potem pa na koncu, v smislu, da bi ljudje malo sočustvovali. Do brezdomcev izpade to zelo ponižujoče. Imeli smo tudi primer, ko so pri nekem časopisu zaprosili za intervju glede dogodke, kjer so nekoga zabodli, in na koncu vso zgodbo obrnili. Nekaj pa jih je v redu. Poročajo o aktivnostih in dogodkih društva skozi celotno leto. Sicer pa na temo brezdomstva in revščine obstaja premalo literature, kot da se problem prikriva. Ne vem, zakaj.

Prodajanje brezdomcem pomaga finančno. Jim pomaga še na kakšen drug način?

Da, imajo možnost naslavljati družbo, lahko se izražajo. Nekaterim prodajalcem omogoča tudi pogovor z ljudmi, da se lahko spet vključijo v družbo, da vadijo socialne veščine in si ustvarijo socialno mrežo, ki je običajno nimajo, ker so brez družin, prijateljev. Nekateri prodajalci imajo redne stranke, vzpostavili so prijateljske stike z ljudmi, nekateri jim celo ponujajo delo za plačilo.

Ljudje vam pomagajo tudi v obliki donacij.

Kdo so in kako pomagajo?

Veliko dobimo z donacijami, veliko ljudi pa se na nas obrne z raznimi iniciativami. Prostovoljka pri društvu je s fantom zbiral sredstva in del namenila nam. Deset najboljših prodajalcev sta peljala na kosilo. Redno sodelujemo s šolo iz Postojne, ki nas obišče vsako leto. Društvo upokojujencev nam je prineslo šale, ki so jih spletli sami, donatorji včasih prinesejo tudi pasjo hrano, saj ima nekaj brezdomcev pse. Ljudje večinoma sami pokličejo in vprašajo, kaj potrebujemo. Je veliko sodelovanja z družbo, z običajnimi ljudmi.

Kakšna je vloga države pri tej problematiki?

Morala bi bolj pomagati pri preventivi kot kurativu. Rešujejo se samo posledice. Zavetišča nudijo spanje, kar dolgoročno ne rešuje težav. Več bi se moralo vlagati tudi v rehabilitacije – ko so ljudje dolgo časa na cesti, to pusti na njih določene posledice. Sprejeti je treba omejitve teh ljudi, ki so dolgoročno izključeni s trga dela. So posebej ranljiva skupina, ki nima možnosti za zaposlitev. Država z dajanjem pomoči le izgublja. Če bi se bolj ukvarjala z zaposlovanjem, na dolgi rok ta ne bi bila več finančno breme. Trenutno pa je ureditev taka, da je to iluzorno pričakovati. ✕

Premagovanje revščine ni naloga dobrotelnosti

BESEDILO JERNEJA ŠUBELJ, ŠTUDENTKA ETNOLOGIJE IN KULTURNE ANTROPOLOGIJE

Revščina je aktualen pojav v državah po vsem svetu. Ni naroda ali države, ki je ne bi poznala, vendar se njene oblike in doživljanje med seboj razlikujejo. Ne pomeni zgolj pomanjkanja denarja in materialnih dobrin, ampak prinaša s seboj mnoge druge težave, kot so nižja stopnja izobrazbe, saj si socialno ogroženi študij zaradi previsokih izdatkov težje privoščijo, izključenost iz družbe, občutek manjvrednosti in prikrajšanosti, kar lahko privede do depresije in drugih oblik psihičnih težav. Nadalje lahko revščina pripelje do lakote, izgube doma in ostale lastnine, neustrezne higiene in s tem posledično do raznovrstnih bolezni ter nazadnje tudi do smrti.

Socialna ogroženost se ne kaže samo pri beračih na ulicah, pri ljudeh, ki svoje zgodbe o obubožanju predstavljajo v medijih, ali ljudeh, pri katerih zunanja podoba izdaja njihovo finančno stanje. Mnogo je takih, ki svojo situacijo prikrivajo, da ostali ne bi nanje gledali drugače. Kupujejo si modne obleke in dobre mobilne telefone, saj s tem svetu okoli sebe sporočajo, da jim gre dobro. To ne pomeni nujno, da si lahko privoščijo pet zdravih in raznolikih obrokov na dan, da imajo topel dom in da si lahko privoščijo počitnice. Pomanjkanje skrivajo in ga dojemajo kot sramoto. Že sama izbira prioritete in dejstva, da si ne morejo privoščiti vseh dobrin, ki se smatrajo za normalne, lahko tudi samoumevne, v naši družbi, pričata o revščini.

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije je leta 2012 v Sloveniji živel 13,5 % ali 271.000 ljudi pod pragom revščine, 19,6 % ali 392.000 ljudi je bilo socialno izključenih. Za lajšanje revščine se zavzemajo organizacije, kot so Humana, Karitas, Rdeči križ, Kralji ulice in drugi. Sama sem se поблиže spoznala z društvom Kralji ulice, ki je znano predvsem po pomoči brezdomcem. V prostorih društva dopoldne strežejo brezplačen zajtrk, zaposleni vodijo raznovrstne delavnice, obiskovalcem so na voljo računalniki, telefon za opravljanje klicev in garderoba, kjer lahko brezdomci kaj shranijo ali dobijo oblačila. Društvo izdaja časopis, ki ga lahko brezdomci soustvarjajo in prodajajo. Kljub temu, da je društvo znano po pomoči brezdomcem, pomagajo vsem ljudem v stiski, ki jih obiščejo. Spoznala sem prodajalce časopisa, ki opravljajo to delo, ker ne dobijo druge zaposlitve. Čistilko, ki se ne more preživljati s svojo pokojnino, in ki se mi je za nekaj minut pogovora zahvalila s solzami v očeh.

Pogosto slišimo o brezposelnosti, prenizkih minimalnih plačah, previsokih stroških in izdatkih ter o slabem finančnem stanju države. Poglavitni razlog za revščino – ne le v Sloveniji, ampak po celem svetu – je politika. Neoliberalizem, kapitalizem, ki služi ljudem na visokih položajih, medtem ko pušča revne v obubožanju, kapitalistična produkcija, ki temelji na revščini, stari obrazi na vodilnih položajih, korupcija, varčevalni ukrepi, ki po žepu udarijo tiste, ki imajo že tako najmanj in drugo. Da bi lahko karkoli spremenili, bi morali zastaviti nov sistem, ki bi služil vsem ljudem in resnično temeljil na enakopravnosti. Za zgled bi lahko za začetek vzeli zapatistične skupnosti v Latinski Ameriki, kjer vlada ubogljivo služi ljudstvu, odločitve sprejemajo horizontalno, hierarhije ni in vsako mnenje šteje. Seveda ima tudi ta sistem pomanjkljivosti in bi potreboval nadgradnjo, toda nekje je treba začeti.

Revščina je globoko zakoreninjen problem, ki ga ni enostavno odpraviti. *Vse organizacije, društva in zavodi so le obliž na rano.* Nelson Mandela je rekel, da premagovanje revščine ni naloga dobrotelnosti, ampak dejanje pravice. Tako kot suženjstvo in apartheid tudi revščina ni naravna. Je delo človeka in se jo da premagati in izkoreniniti z dejanji človeških bitij. Mandela je misel končal z nagovorom: »Včasih pade naloga na generacijo, da je velika. Vi ste lahko ta generacija. Naj vaša veličina zacveti.«

Za njeno reševanje se torej ne smemo zanašati na dobrotelnost. Ljudje po svetu trpijo pomanjkanje, nimajo toplega doma, ne morejo se umiti s toplo vodo, ne morejo si privoščiti toplega obroka, ne nosijo modnih oblek, ne morejo se pohvaliti z računalnikom ali avtomobilom, izključeni so iz družbe, ne morejo pridobiti želene izobrazbe, počutijo se manjvredne, mnogi jih zaničujejo in nič od naštetega ni pravično. Revščina ne bi smela biti sramota za ljudi, ki trpijo pomanjkanje. Sram je lahko celotno človeštvo in sram je lahko vse nas, da še vedno dopuščamo krivice. Ne pozabimo na dobrotelnost, toda potrebne so tudi učinkovite spremembe političnega sistema. ✕

Socialna kuhinja in Skladišče humanitarne pomoči Maribor

Kjer je delo največja želja

BESEDILO SANJA GORNJEC

FOTOGRAFIJA SANJA GORNJEC

Tri minute pred enajsto dopoldan je pločnik Dvorakove ulice pred mariborsko socialno kuhinjo poln. Tako vsak dan v vrsti čakajo na obrok, ki si ga brez socialne pomoči sami ne bi mogli zagotoviti. Največ je starejših, takih, ki si pri hoji pomagajo s palico ali prižigajo cigareto s trepetavimi prsti. Pogled pritegnejo tudi družine, ki z malčki v naročjih in vozičkih obstanejo pred vhodom. »*Bomo še malo zunaj počakali, da se sprazni,*« zaskrbljeni oče ustavi hčerko, ki je po svoje zatavala naprej. Nekateri prinesejo plastične posode, da pojedjo doma, drugi se drenjajo v nabito polnem, sicer skrbno urejenem prostorčku. V jedilnici ni več kot deset miz; zagotovo premalo za vse, ki bi v tistem trenutku želeli v miru pojesti kosilo.

V kratki uri delovanja socialne kuhinje se vsem mudi pred razdeljevalni pult, kjer si ženska srednjih let popravlja mrežico za lase in glasno daje navodila mlajšemu pomočniku. Hrane ne pripravljajo na Dvorakovi, tam jo samo razdelijo. Vsak dobi dva kosa belega kruha, ki ju večina odnese čerjo. Upravičencev do dnevnega tople-ki skrbi za nemoten potek razdeljevanja ugotavlja, da hrane do sedaj še ni zmanj-
Število prejemnikov se povečuje, možnost dajanja pomoči pa zmanjšuje.
 oglasijo vsi, ki bi lahko jedli pri nas.« Ko se kuhinja zapre, nekaj starejših možakarjev ostane pred vhodom, kjer se zatopijo v klepet in opazujejo zaposlene med čiščenjem jedilnice. Zadovoljno puhajo dim izpod košatih brk in se poslovijo. Do jutrišnjega dne.

Samo nekaj sto metrov stran v Skladišču humanitarne pomoči s strahom pričakujejo jesen in zimo. »*Socialne razmere so se v Mariboru in okolici v zadnjem letu še poslabšale. Upravičencev do humanitarne pomoči je bistveno več kot sredstev, ki jih lahko ponudimo,*« razlaga **Alojz Kovačič**, sekretar Rdečega križa. Vsako sredo razdelijo približno tona prehranskih artiklov s pomočjo dveh zaposlenih, občasno jima pomagajo tudi prostovoljci. Največ pomoči razdelijo nezaposlenim, tujcem, azilantom, bolnim in starejšim, v zadnjih mesecih pa se po podporo obrača vedno več delavcev, ki jim podjetja ne izplačujejo plač.

V Mariboru se v zadnjih letih še ni zgodilo, da ne bi mogli pomagati tistim, ki so najbolj potrebni pomoči. »*Na srečo,*« pravi Kovačič. Nato zaskrbljeno ponovi: »*Število prejemnikov se povečuje, možnost dajanja pomoči pa zmanjšuje.*« Območno združenje Rdečega križa v aktualnem obdobju razdeljuje prehranske artikle blagovnih državnih rezerv, ki jih je Vlada Republike Slovenije sprostila za pomoč socialno ogroženim ljudem. Za nemoteno in uspešno delo pri povečanem povpraševanju je potrebno veliko dodatnega usklajevanja in sodelovanja z lokalnimi skupnostmi, ki pomagajo pri financiranju prehranskih paketov.

Pri Rdečem križu se zavzemajo, da bi si zdravi in sposobni sami uspeli zagotavljati pogoje za preživljanje svojih družin. Pomoč bi bila namenjena tistim, ki si zaradi zdravja ali bolezni sami več ne morejo zagotoviti dostojnega življenja. Kovačič še dodaja: »*Imeti delo mora postati velika sreča in največja želja vsakega sposobnega človeka.*« ✕

Pridi v FEJS

Stopiti iz črede

BESEDILO ENJA ZAGORŠEK, PREDSEDNICA DRUŠTVA ŠTUDENTOV NOVINARSTVA FEJS

»Težko je biti zobotrebec med vžigalicami,« je v svoji knjigi zapisala pisateljica Janja Vidmar. In še preveč pogosto to drži. Lažje si je zatisniti oči pred svetom, se občasno udeležiti predavanj, opraviti najnujnejše obveznosti in vse dni preživeti ob komentiranju fotografij na socialnih omrežjih. Pogosto je lažje zreti v nov modni katalog kot pa v sliko okoli nas, ki opozarja, da boj za takšno in drugačno preživetje poteka na vseh ravneh, v vseh delih sveta, da so stvari pogosto nepravilne, težko razumljive, da študij ni vsakomur samoumevna dobrina in da nas po zagovoru diplomske naloge ne bo pričakala pogodba za stalno zaposlitev.

Že dolgo nas vzgajajo in prepričujejo, da moramo za uspeh stopiti iz črede. Iz povprečja, ki se danes sliši skoraj večja žalitev kot biti nadpovprečno slab. Izkazalo se je, da je včasih več kot znanje vredno poznanstvo s »praviimi ljudmi«. In čeprav vsi subtilno namigujejo na boj proti temu, mnogi zapadejo v konformizem, nekritičnost in apatijo. Pogovore o politiki in naravi zamenjajo za besedičenje o novi seriji. Bili so časi, ko sem se spraševala o koristih znanja geografije in kemije. Takrat sem zavijala z očmi, ker se zgodovinski prelomi in matematični integrali niso zdeli vredni naprezanja možganov. In to obdobje je višji smisel imela kava kot Cankarjeva črtica o njej, šolski odmor pa večjo umetniško vrednost kot Dalijeve slike. V napornem najstniškem obdobju sem se bala, da bi vedela preveč in se nenehno spraševala, zakaj je nekaj sploh pomembno. Nekaj let kasneje se bojim, da nikoli ne bom vedela in razumela dovolj. Nehala sem se slepiti z izgovorom, da je praksa drugačna od teorije in došla, da je sleherno prakso moč razumeti zgolj s teoretično podlago. In hkrati nobena teorija nima smisla, če ostane na nivoju zapisanih besed. Dovolj mi je kritiziranja na podlagi govoric in podpore zaradi lepih

Druži nas želja po ustvarjanju boljšega obštudijskega dogajanja, ki študentom teorijo preslika v prakso in odgovarja na vprašanja o naši prihodnosti.

oči. Hočem vedeti, za kaj se borim in za kom stojim. Hočem razumeti dogajanje okoli sebe, tako tega, ki neposredno vpliva name kot na študentko, kot tistega, ki vpliva name kot državljanko Republike Slovenije, Evropske unije, ali pa tega na ravni moje celotne ideologije, morale in obstoja. Iščem možnosti za postavljanje vprašanj in raziskovanje odgovorov. Želim si, da po izobraževanju, ki ponudi teorijo, a ne pripravi vedno tudi na prakso, ne nasedem naivno tistim, ki čakajo na lahek plen.

Fakulteta za družbene vede mi je ponudila cel kup teoretskega znanja o družbi, ki mi pomaga razumeti prakso. Študentska društva pa so tista, ki so mi to bolj približala. Ženske pogovore o nohtih in laseh so zamenjale želje po ustvarjanju skupnih projektov. Popoldneve pred televizijo pogosto izrine druženje z ljudmi, ki jim je mar za svet okrog njih, ki se ga trudijo ne le razumeti, ampak nanj tudi vplivati. Druži nas želja po ustvarjanju boljšega obštudijskega dogajanja, ki študentom teorijo preslika v prakso in odgovarja na vprašanja o naši prihodnosti. In seveda, ker smo študentje, še zmeraj ne pozabimo občasno podaljšati večera do jutra, se družiti na različnih koncih Slovenije in se nagraditi še z izleti izven države. FEJS se na mednarodni ravni povezuje še z drugimi študenti novinarstva, ki se dvakrat letno srečujejo v eni izmed držav članic, kar omogoča, da se evropski študentje skupaj poučujejo o novinarstvu, zabavajo, spoznavajo tuje kraje in potujejo od Finske do Grčije.

Prenovljena društvena ekipa, ki upravičuje ime Klina, saj ta pomeni kopicico lepih in inteligentnih novinarjev, se je pridno pripravljala na študijsko leto že med počitnicami. Ne, nismo samo sedeli pred zapiski. Pripravili smo zaključni piknik, še pred tem pa ugotovili, da se strah pred izpitom ne kosa s tistim, ko na bojnem prizorišču paintballa skrivaš glavo pod čelado. Avgusta smo poskusili ujeti sončne žarke in nove ideje v Izoli, kjer smo imeli delovni vikend. In obljubljam vam, da se nam letos obeta precej pestrih, luštnih, koristnih, zanimivih, poučnih in zabavnih projektov.

Vse s kopico idej, željo po sodelovanju, nabiranju novih izkušenj in druženju, ki spoji prijetno s koristnim, vabim, da se nam pridružite. Čas je, da damo lenobi brco v rit in da brez izgubljanja energije odkrito zavijemo z očmi, ko nas kolegi tipa »menijezavsevseen« vprašajo: »Pa kak' se ti to da?« Čas je, da pokažemo tistim, ki še ne vedo, da je FEJS ekipa zagnanih, pridnih, sposobnih študentov, ki jih povezuje ljubezen in zanimanje za novinarstvo, ne pa kratica za socialno omrežje. Predvsem pa je čas, da zamenjamo pasivnost za aktivnost, pa četudi smo zato zobotrebec med vžigalicami.✖

Intervju z Matijo Stepišnikom

Za zgodbe nismo nikoli prosjačili

BESEDILO KATARINA BULATOVIĆ

Odločno in hitro, kakor da mu sem in tja švigajo številne misli tistega dne, se spusti po stopnicah zgradbe, na kateri se z ostrimi črkami v značilnem oranžnem odtenku izpisuje beseda Večer. Zdajšnji urednik notranje politike pri mariborskem časniku in predsednik Društva novinarjev Slovenije je leta 2001 s skupino sošolcev izdal prvo številko Klina. Vztrajno in premišljeno so takrat želeli povedati svoje mnenje. Danes se začetkov spominja s ponosom in si želi, da bi generacije za njimi peljale uredniško zgodbo naprej. Vajen pomislekov o zagatah medijev glede njihove prihodnosti tudi tokrat spregovori kritično in z upanjem na boljšo. Njegove obrazne poteze se prvič spremenijo šele ob omembi prvorojenca. Postanejo mehkejše, bolj sproščene, široko se nasmjeji. Med pogovorom mu trikrat zazvoni telefon in šele po več kot uri in pol opravičujoče reče: »*Od zgoraj me kličejo, zdaj pa bom res moral iti. Uredniška seja.*« Res se zdi, da je Matija Stepišnik pri vsaki stvari, ki se je loti, s srcem.

Zakaj se vam je zdelo pomembno ustanoviti časopis?

Potrebovali smo samoiniciativno ustvarjen poligon, na katerem bi lahko začeli trenirati svoje novinarsko znanje. Želeli smo biti aktivni, kritični, želeli smo nekaj prispevati k javnemu mnenju na fakulteti. Hoteli smo pokazati, da se kot študentje moramo lotiti projektov, ki so se na prvi pogled zdeli neuresničljivi. Bili smo uigrana skupina prijateljev, ki je v prvih mesecih ugotovila, da lahko skupaj učinkovito dela in se ima ob tem dobro. Prav tako se je v tistem času počasi začel krhati sistem novinarskih praks. Nekateri so kuhali kavo, nekateri so delali ankete, mnogi niso bili zadovoljni. Pri Klinu smo imeli prvič možnost pisati v zahtevnejših žanrih, prav tako smo odpirali teme, ki drugje morda niso bile tako zanimive. Sami smo ustvarili prostor, v katerem smo vzpostavili timski duh, ki je v novinarstvu zelo pomemben. Ti razlogi so se takrat povezali v zgodbo, ki mi še vedno pomeni ogromno.

S kakšnimi težavami ste se spopadali?

Imeli smo vse, razen denarja. Del financiranja je prevzela takratna študentska organizacija na fakulteti, nekaj sredstev pa smo žal morali poiskati na trgu. V enem letu smo uspeli izdati celo šest števil. Proti koncu je začelo kazati, da bo s tem vedno težje in preklopili smo na štiri. Poslali smo na desetine, na stotine prošenj na naslove, ki bi jim v zameno za sredstva ponudili oglasni prostor.

V naši oktobrski številki bo zadnja stran v celoti namenjena oglasu, kar malo zaskeli.

Tako pač je. Žal. Mi smo takrat vedeli, da to hočemo in da bomo od nekje denar dobili tako ali drugače. Sredstva študentske organizacije so bila premalo, zato drugače ni šlo. Seveda smo se zavedali, da nekritičnost pri pisanju o študentski politiki in stanju na fakulteti v zameno ne pride v poštev. Tudi naša prvotna poanta je bilo financiranje na drugačne načine. Ljudje so pač polni besed, ko pa je treba nameniti nekaj evrov, se na koncu ne zgodi nič.

FOTOGRAFIJA JOŽE SUHADOLNIK, DELO

V enem izmed uvodnikov ste zapisali, da ste naleteli na gluha ušesa in kamnito srce.

Kamnita srca bodo vedno obstajala, gluha ušesa tudi, ampak če je sto kamnitih src in toliko ušes, se bo našel stoprvi, ki bo mogoče odprl pot do dvestodrugega, ta pa bo potem našel pravo pot. Tudi pri nas je bilo nešteto ovir, ampak vedno smo našli rešitev. Iskreno, bili so dnevi, ko bi najraje vse skupaj nekam pognali. Pa smo prespali, šli na pivo, obrnili telefon več.

Kako ste uredili tisk?

Nekdo je poznal nekoga nekje, ki nam je po zelo prijateljski zgodbi omogočil, da smo izšli. S kolegom Miljkovičem pred izdajo nisva spala dva dni. Ne vem, ali sem kdaj prej že imel takšno tremo kot takrat, ko sva en večer pripeljala izvode na fakulteto. Blazno pomembno in ponosno sva se počutila med vlačanjem škatel in deljenjem naslednje jutro. To je bilo nekaj, kar smo naredili sami od začetka do konca. Z njim smo bili zadovoljni, kljub temu da smo potem našli tisoč stvari, ki bi lahko bile boljše. To je bil naš prvi časopisni otrok, prvi potomec, ki smo ga s posebnim ponosom spustili v obtok.

Kakšni so bili odzivi?

Niso bili vsi tako dobri. Provokativno smo se poimenovali Kopica lepih in inteligentnih novinarjev (KLIN), kar je bilo pri nekaterih slabo sprejeto. Zdelo se mi je super, da je to tako vznemirilo fakultetno sceno. Prispevali smo košček v mozaik izobraževalnega procesa, na kar danes gledam z nostalgijo in ponosom. Ogromno sem se naučil.

Delo ste razdelili na več uredništev.

Vsak je skrbel za svoje področje, ki ga je moral pripeljati do realizacije, na koncu pa sem jaz stvar povezal v celoto, jo uredil.

Kako so bili videti uredniški sestanki?

Šlo je za kreativno vrenje idej. Vedno smo poskušali določiti glavno temo številke, pri čemer se nismo omejevali na prispevke o študentskih tematikah. Naša vizija je bila, da ne bi bili klasično študentsko glasilo. Želeli smo pokazati, da imamo študentje odnos do družbenopolitičnih, kulturnih, športnih in

drugih področij. V času zgodbe evropskega in svetovnega prvenstva v nogometu smo dobili Srečka Katanca, ki takrat ni dajal intervjujev. Kolega Miljković mu je poslal srce parajoče pismo in ga povabil na fakulteto. Intervju, ki sva ga naredila, je bil javen. Prišli so študentje, prišel je dekan. Šlo je tudi za veliko promocijo, intervju je bil večkrat citiran.

Kaj se dogaja v glavi bodočega mladega novinarja, ko mu nekaj takšnega uspe?

Zmaga. Dobili smo priložnost narediti intervju z osebo, ki je bila takrat v državi »top figura«, trofeja. Toliko bolj smo se morali nanj pripraviti in premagati prvo tremo.

Ste meli težave s pisci?

Ne. Na začetku je prvo številko delala zbrana ekipa, postopoma pa so se nam začeli javljati tisti, ki so želeli kaj povedati. Za zgodbe nismo nikoli prosjačili. Takrat nisem imel občutka, da se ljudem ne bi dalo nečesa narediti zastonj. Ravno nasprotno, odziva je bilo več, kot smo pričakovali. Kot predsednik društva pa imam zdaj ravno obratno izkušnjo. Vidim, da se ljudem zunaj služb ne ljubi.

Zakaj? Takšna pasivnost je tudi med mnogimi študenti.

Družba je s krizo zapadla v apatijo, ki so jo samo vsake toliko časa razburkali dogodki, kot so mariborske vstaje in ljubljanski protesti. Ljudje se

v zadnjih letih, v katerih se ne spremeni nič, vse bolj zapirajo v svoje dnevne sobe. Postajajo pasivni spremljevalci družbenih dogajanj in popoldanski obiskovalci nakupovalnih središč. Ravno v času krize bi morala teči živahna debata, mediji bi morali biti tisti, preko katerih bi družba komunicirala o rešitvah. Doživljamo pa nazadovanje.

Zakaj je torej temu tako tudi med študenti?

Bolonjska reforma je študente vse bolj pomaknila v potrošnike izobraževalnega procesa in manj v kritične soustvarjalce. Že takrat se mi je zdel FDV kot samopostrežnica; koliko si vzameš, toliko dobiš. Z izbiro določenih predmetov si lahko šel skozi ... Pa ne bom rekel enostavno, ker bi šlo za stereotip, lahko si šel lažje kot nekdo drug, ki je želel in si je vzel več. Odločitev vsakega posameznika je, ali bo študij iz njega naredil kritičnega, sodelujočega državljan ali pa bo fakulteta priložnost za žuranje, obkljukavanje nujnega. Ne rečem, da ta zadnja stvar ni legitimna. Tisti, ki te druge plati niso izkoristili, niso dobili vsega, kar študij ponuja. Fakulteta ima ogromno zelo dobrih profesorjev. Od mnogih smo dobili res veliko, če smo za to pokazali interes.

Vsak izmed vas bi takrat lahko rekel, da se ne bo dodatno angažiral, ker se dovolj nauči na fakulteti.

Za mene to ni bila nikoli opcija. Nikoli nisem pomislil, da bi si svoje dneve v Ljubljani zapolnil samo z druženjem s prijatelji in učenjem za faks. Se pa zavedam, da je zdaj veliko težje. Takrat so bili pogoji svetlobna leta boljši, kot so danes. Zdaj morate delati za »bagatelo« ali zas-tonj, kar je sramota in totalna beda. Mi smo zlahka dobili prakse, študentske organizacije so imele več denarja.

Ustvarjanje časopisa ste potem želeli prenesti na generacije, ki so vam sledile.

Na neki točki smo rekli, da je škoda, če bi se ta zgodba po treh ali štirih letih iztekla. Sistematično smo se takrat začeli družiti z nižjimi letniki. Generacije za nami so splavale v vodi, ki smo jo pustili. Dobro se mi zdi, da vsaka izmed njih pusti svoj uredniški pečat. Škoda bi samo bilo, da bi Klin postal komercialna stvar, ki ne bi imela zveze z družbeno razpravo in kritiko.

Kaj je pomembno v takšnih začetniških projektih?

Ekipa. Nihče ne more premakniti stvari sam. Pomembna je skupina, ki ima res energijo in je pripravljena vložiti svoj prosti čas. Mora biti uigrana, mora si zaupati, se tudi »poslati v tri krasne«, če je to potrebno, ob tem pa ne sme »kuhati mule«. Mora imeti energijo izpeljati stvari, tudi ko so videti brezizhodne.

Javnost zaupa novinarjem približno toliko kot nepremičninskim agentom, bankirjem in politikom. Kaj se je zgodilo?

Razmere v novinarstvu so slabe. Slovenski mediji so si dolga leta zatiskali oči in niso vlagali v razvoj. Povečali so razdaljo med sabo in bralci, postali so samozadostni, premalo so stali na stra-

ni javnosti. Bili so podaljšek, mogoče kdaj tudi nevede, političnih interesov. Na ta način se je krhala njihova verodostojnost. Tudi novinarji sami smo dovolili, da je kakovost padala. Zaverovani v dobre službe in plače smo se premalo zavedali, da prihaja do tektonskih premikov.

Ljudje so se odvadili plačevati za informacije.

Najbolj poenostavljene dobijo kjerkoli.

Živimo v iluziji, da o vsem vemo vse. Od informacije do verodostojne razlage je zelo daleč. Prihodnost je v interpretaciji, komentiranju, razlagi, poglobljenih intervjujih. Težko verjamem, da bodo ljudje pripravljeni za gole

informacije v kratkem plačati, sem pa prepričan, da bo ostal del občinstva, ki bo pripravljen kakovostno novinarstvo, ki ni v funkciji interesov, tudi finančno podpirati.

Ampak kako razvijati kvaliteto, če se mnogi borijo za preživetje?

To je zelo težko. Novinar brez socialne varnosti in podpore uredništva ne gre zlahka v neposreden stik z zapletenimi centri moči. Težko se loti relacij, ki zahtevajo večtedensko preiskovanje, če mora vsak dan objaviti vsaj tri tekste, da bo lahko plačal položnice.

Kako naj ob vsem povedanem ohranimo vero v možnosti?

Premiki v medijski krajini so možni, če se bo v novinarstvu nabrala kritična masa ljudi, ki bo sposobna premikov, tudi v miselnosti. Naloga našega društva in drugih organizacij je, da zaostrimo sistem. Zakon o medijih in Zakon o

RTV Slovenija morata postati evropsko bolj primerljiva, politiko in kapitalske interese je treba iz medijev umakniti. S svojo generacijo preko kanalov, ki jih imate, postanete kritični. Istočasno je treba s starejšo generacijo biti bitko izboljšanja razmer. Boj redno zaposlenih je popolnoma enak kot boj »prekercev«. Zelo kratkovidna je misel redno zaposlenih o tem, da so njihove službe za vekomaj in da se s problemi mlajših kolegov, ki zaslužijo veliko manj ali pa so izpostavljeni pravnim in socialnim težavam, ni treba ukvarjati.

Imamo prednost, ker nič ne pričakujemo?

To je slaba tolažba.

Kdo je za vas dober urednik?

Tisti, ki zna prepoznati zgodbo in jo v medij spusti šele, ko je narejena po standardih. Sposoben je originalnega, pronicljivega in avtonomnega razmisleka.

Gre torej za nujno simbiozo med urednikom in novinarjem?

Absolutno. Dober urednik bo znal iz novinarjev potegniti še kaj več, kot je kdaj sam sposoben. Znal jim bo svetovati o korakih do dobre zgodbe, opozoril bo na pomanjkljivosti. Je tudi prvi bralec, ki zna najti šibke člene, na katerih bi lahko zgodba padla. Res pa je, da dober urednik težko dela z nemotiviranimi novinarji, ki jim je zastavljanje podvprašanj odveč.

Kaj danes vidite, ko pogledate Maribor?

Maribor je, zvenelo bo klišejsko, moje najljubše slovensko mesto. Tukaj se počutim doma, čeprav živim v Ljubljani. Vidim pa njegovo dvojnost. Na eni strani je to mesto z velikim potencialom in kreativno energijo, čeprav so prebivalce v zadnjih dvajsetih letih številne okoliščine udarile po glavi. Po drugi strani pa je Maribor sam sebi velikokrat največji sovražnik. Šlo se je na ulice, odstavilo koruptivnega župana in pokazalo, da obstaja kritična masa, ki se ne pusti ropati. Ko pa bi se energija morala preliti v realnost, se je zaustavilo. Mesto živi z bolečino številnih porazov, vendar je na neki točki s pozitivnimi zgodbami sposobno pokazati, da je mesto, v kateri bi ljudje lahko še naprej živeli.

Ljubljana pa je za študente atraktivnejša.

Mesto se je turistično predramilo in kulturno obudilo. Njihov župan, ki bi ga Ljubljancani že zdavnaj morali zamenjati, je hitro ugotovil, da je investicija v kulturno industrijo najboljša. Tudi zame je bila Ljubljana v študentskih letih nekaj nujnega, zdaj pa mi je vsako leto manj. Ne potrebujem več toliko dnevnega adrenalina.

Kje bo Slovenija čez deset let?

Upam, da ne bo »zaplankana«, malomeščanska provinca, rob Unije, kamor nas potiska Bruselj. Ne smemo se omejiti samo na ta košček čudovite zemlje, najti je treba pozitivno klimo, ki smo jo že imeli. Lahko smo butična država, ki je v marsičem najlepša in najboljša.

Kaj lahko letos pričakujemo od tretje izdaje Napreja?

Upam, da še en korak naprej. Pri prvi je šlo za eksperiment, druga je bila nadgradnja tega, zdaj pa bi se zgodba že toliko morala prijeti in razširiti, da bi starejša in srednja generacija ugotovili, da prihajajo vrhunski praktiki iz medijskega sveta. Prepričanje nekaterih, da pri določeni starosti izobraževanje ni več potrebno, me je fasciniralo, šokiralo. Novinar, ki ne vlaga vase in ne posluša kolegov, ki vedo veliko več od nas, ima pač težave. Pripravlja se zelo dober program, potrjen je Nick Davies, avtor knjige Zgodbe s ploščate zemlje. V Londonu ga posluša več sto, tukaj pa nas bo ... Ne vem, mogoče trideset. Upam sicer, da se motim.

Kje bo torej še bolje?

Manj bo predavanj, več delavnic. Izkazalo se je, da ljudje tako odnesejo največ.

Tudi letos za vse, ki jim ni vseeno?

Še eno leto za tiste, ki se želijo nekaj naučiti, napredovati. Zato tudi Napreja.

Kako se človekovo dožemanje spremeni, ko postane starš?

(NASMEH) Gre za dodano optiko. Prvi mesec deluje tudi blažilno, manj te jezijo stvari, ki jih izveš preko medijev. Ukvarjaš se z najbolj čudovito stvarjo, ki se ti je kadarkoli zgodila, otrok postane tvoje središče sveta. Manj sebično se vedeš, delaš za to, da bo nekomu, ki je zaenkrat popolnoma nemočen, nekoč dobro.

Vam je dal FDV kaj, česar vam praksa ni?

Osnovo, široko znanje o svetu. Orodje, s katerim lahko kot novinar dobro delam. Po drugi strani pa precej premalo gospodarskega znanja, ki je ob raz-

***Brez tebe n**

ni časopisa!

* Brez sodelavcev časopis ne more izhajati. Pridruži se in skupaj z nami ustvarjaj KLIN. To je tvoj glas. Izkoristi ga!

Ko se študijskim knjigam pridruži otroški voziček

BESEDILO SANJA GORNJEC

galjanju krize potrebno. Novinarstvo te potem s temi znanji seveda izostri, preda ti pristope, ti pokaže trike. Praksa te naredi mojstra tega poklica.

Kako vam je kot novinarju govoriti o sebi? Po definiciji spremljate vzpone in padce drugih. Najslabše je, ko novinar postane sam zgodba. To se lahko zgodi zaradi »egotripov«, včasih pa postanemo zgodba zaradi slabe situacije v medijskem prostoru. V prvi vrsti moramo biti mi tisti, ki iščemo odgovore.

Zakaj novinarstvo?

Hitro mi je postalo jasno, da je to tisto, kar me zanima. Vmes me je začela zanimati še psihologija, kjer gre spet za podobno stvar, saj gre tudi pri novinarstvu za raziskovanje plati človeštva. V osnovni šoli sem začel pošiljati »pisma bralcev«, prvo so objavili v Ekipi. Odprlo se mi je veselje. Res mi je veliko pomenilo.

V Ekipi, ki je zdaj tabloid.

Žal mi je. Te uredniške odločitve ne razumem in kot bralca me je razjezila. Kljub krizi bi bilo treba vztrajati na poti kakovostnega športnega časopisa. Ni v redu.

Politika ali šport?

Šport. Še vedno stopi v ospredje, kljub temu da sem s prihodom na Večer začel delati druge stvari. Zdelo se mi je, da moram dati skozi tudi razumevanje politike, da bom potem morda nekoč tudi pri športu razumel vsa ozadja. Notranja politika me vedno manj fascinira kot ozka strankarska politika, ker se mi zdi, da gre za kuliso odločitev, ki so predstava za javnost. Od nje državljanji nimamo nič, če se novinarji ukvarjajo z njo namesto z realnimi odločitvami.

Si želite ostati na Večer?

Tukaj bom tako dolgo, dokler bomo lahko delali verodostojno. Če se mi bo zdelo, da poklica ne morem opravljati tako, bom šel tja, kjer mi bo to omogočeno. ✕

Družine, kjer je vsaj eden od staršev študent, v študentskem naselju Rožne doline niso nič neobičajnega. Podnevi nadstropje nad mano med tekom kričijo cicibani, ponoči pa hodnik pod vplivom opojnih substanc zasedajo študentje. Glasne zabave, stalnica v študentskih domovih, bolj kot otroke motijo mlade starše, v smehu pove mama triletnega Larsa, ki je malo pred tem v peskovniku zmagal v bitki za rumene plastične grabljice. S partnerjem si novi dom počasi urejajo drugje, zaenkrat pa izkoriščajo status družinske družine, ki tudi staršu brez študentskega statusa omogoča bivanje v študentskem domu.

Na kak »trapast« dan, ko se komaj privlečem s predavanj in ugotovim, da sem na vrsti za nakup toaletnega papirja, ki sem ga seveda pozabila v trgovini, me v pritličju otroški vozički opomnijo na to, da moram v resnici poskrbeti samo zase. Kako pa je videti, ko se ti pridruži nekdo, ki je popolnoma in v celoti odvisen od tebe? »Življenje se ti postavi na glavo,« pravi 23-letna **Taja**, mamica radevednega dveletnika. S fantom sta se odločila, da želita otroka. Tako je pri dvajsetih Taja zanosila. Liam danes samozavestno hodi naokoli, se igra z družinskim kužkom in malica piškote. Na začetku pogovora je obraz sramežljivo skrival v mamino ramo, po nekaj minutah pa k mizi prinesel plastični bager in mi dovolil, da ga zapeljem »en krog«.

Zaradi obilice dodatnih obveznosti, ki jih družina dobi v paketu z otrokom, mamiciam študentkam po Zakonu o visokem šolstvu pripada dodatno leto študija. Taja ga ni dobro izkoristila. »Po rojstvu otroka mi je ostal cel kup izpitov, ostala pa sem brez želje po učenju.« Študij jezikov na mariborski Filozofski fakulteti jo je sicer veselil, vendar ne dovolj, da bi ga z zavzetostjo končala. Poudari prijazno pomoč profesorjev in njihovo naklonjenost mladim staršem in zanika tudi moja predvidevanja o obsojajočih ali celo pomilujočih pogledih vrstnikov.

Našla je tudi novo zanimanje v waldorfski pedagogiki in psihologiji živali, ki ju namerava doštudirati v intenzivnih predavanjih ob vikendih. »Verjamem, da se ob veliki motivaciji in izdatni pomoči partnerja in staršev da doštudirati ob otroku. To pa pomeni ogromno usklajevanja, ki vedno ni mogoče, sploh če partner dela.« Delo je skorajda nujno za finančno preživetje. Enkratna denarna pomoč ob rojstvu otroka in otroški dodatek, ki pripada družinam, za družinsko življenje pač ne zadostuje. Dobrodošla je tudi pomoč novopečenih dedkov in babic, ki jih pred študentskimi domovi velikokrat vidim iz prtljažnikov zlagati nove predalnice za čevlje ali vloženi pridelek z domačega vrta. Povezovanje in sodelovanje med družinami je bolj prisotno v študentskem naselju, kjer njihovi otroci hodijo v isti vrtec, se družijo v prostem času in si delijo igrala na otroškem igrišču.

Mlada družina pa se je odločila za samostojno pot: »Mi smo sami svoj šef. Z Liamom imava svoj dnevni ritem, vendar se ne sekiram, če kaj pride vmes. Treba se je prilagoditi. Otroka pa postaviš na prvo mesto. Čisto podzavestno, sploh ne vem, kdaj se je to zgodilo.« Med pogovorom ji sin zleze iz naročja, se odpravi do igralnega koticčka, kjer ugotovi, da potrebuje mamino pomoč. Pocuka jo za roko, Taja mu sledi, hkrati pa odgovarja na moja vprašanja o družabnem življenju: »Ah, žuranja sploh ne pogrešam. Najbrž je krivo to, da tudi pred rojstvom nisem veliko hodila ponoči ven. To ni moj stil zabave.« Za trenutek se ustavi, premisli in v smehu pripoveduje o veliko bolj »žurersko naravnani« znanki, ki je pred kratkim postala mama: »Oh, ona otroka pusti v varstvu pri mami in gre ven. Tako kot prej. Pri njej se na tem področju ni nič spremenilo.« Tajo vprašam, kaj se ji zdi najtežje. Pričakujem odgovor poln pokakanih plenice, neprespanih noči in obiskov v ambulantni. Pa samo skomigne z rameni in pogladi sinove svetle kodre: »Veliko bolj zabavno je, kot če si vedno sam.« ✕

FOTOGRAFIJI SANJA GORNJEC

FOTOGRAFIJI SANJA GORNJEC

Do izkušenj preko napotnice

BESEDILO KLAVDIJA RUPAR

Med poletjem, ko imamo študentje tri mesece počitnic, je lahko koristno preživljanje prostega časa poletno delo. Delo, s katerim zaslužiš nekaj denarja in si pridobiš koristne izkušnje za prihodnost. Dela so različna in za vsakega se najde nekaj. Vendar problem nastane, ko študent doštudira in izgubi status. Nekateri v tem primeru študentsko delo opravljajo preko napotnice nekoga drugega ali pa se fiktivno vpišejo v srednjo šolo.

Študentska dela je najlažje poiskati na spletnih straneh študentskih servisov, kjer so napisane podrobnosti v zvezi s plačilom in številom prostih mest. Ob včlanitvi v servis s potrdilom o vpisu se študent odloči za določeno študentsko delo. Študentski servis izda napotnico, ki jo lahko študentje prejmejo na dom, preko spleta pa lahko vsak spremlja svoj zaslužek. Poletno delo je treba začeti iskati čim prej, saj je za nekatera precejšnje zanimanje. Trenutno je na strani e-Študentskega servisa prostih nekaj več kot 700 del, največ dela pa se najde v strežbi.

V klicnem centru

Polona Žučko, študentka Fakultete za družbene vede, se je za poletno delo odločila zaradi želje po tem, da bi zaslužila nekaj denarja. Do dela je prišla tako, da je kakšen mesec prej preverjala spletno stran študentskega servisa in delo nato našla v klicnem studiu Zavarovalnice Triglav. Poslala jim je elektronsko pošto s svojim življenjepisom in kmalu so jo poklicali na razgovor. Na razgovoru so jih preizkusili in že prvi dan je pričela s klicanjem zavarovancev. »S tem delom sem izboljšala svoj govor in pridobila samozavest.« Polona pravi, da je edina slaba stvar pri tem delu, da se je njena budilka zjutraj oglašala nekaj čez šesto in da je tu in tam naletela na osebo, ki je imela slab dan. Glede plačila ni imela problemov, kolikor je delala, toliko so ji plačali. Tudi nadrejeni so jih ves čas spremljali, jih usmerjali, da so bili pri svojih govorih čim bolj prepričljivi, imeli so tudi številne sestanke in razgovore, poslušali so svoje posnetke in se kritično ocenjevali. Drug drugemu so pomagali in se spodbujali, če je komu padla motivacija. »Delovno okolje, v katerem sem delala, je bilo zelo sproščeno, razumela sem se tako z redno zaposlenimi kot tudi s študenti.« Zanje je bilo to prvo delo, opravljala ga je dva meseca, vsak teden, razen vikendov, in sicer od osmih do štirih.

Na avtocestnem počivališču

Kaja Erzar, študentka živilstva in prehrane na Biotehnični fakulteti, je za razliko od Polone svoje počitnice preživela nekoliko drugače: »Delam v restavraciji Marche na avtocestnem počivališču, in sicer na obeh straneh avtoceste, saj sta restavraciji na obeh straneh pod istim vodstvom. Prijavila sem se že okoli marca preko oglasa na študentskem servisu. Kmalu za tem je sledil razgovor in že prvo poskusno delo med prvomajskimi počitnicami, redno pa sem začela delati konec junija, ko sem zaključila faks.«

Marche je samopostrežna restavracija, zato si gostje sami postrežejo s hrano in sladicami. Kajino delo je, da skrbi za njihovo vedno polno ponudbo. Pripravlja sadne sokove, sadje in sendviče, veliko dela opravi za točilnim pultom, pomaga v kuhinji, skrbi za urejenost lokala in terase. Znati mora pravzaprav vse, saj je dela veliko. Včasih namesto kuharja speče tudi kakšno pito ali sladico. »Naša izmena je videti tako, da ponavadi delamo trije. En

kuhar in en natakar za šankom, oba sta redno zaposlena, ter en študent, ob vikendih in glavni sezoni pa delata tudi po dva študenta.«

Pravi, da je njeno delo ni dolgočasno, saj na dan sreča več tisoč gostov, ki pridejo na kosilo ali pa se le ustavijo za kakšno informacijo. »Nikoli ne vem, kaj ali kdo bo prišel skozi vrata našega lokala. Naši gostje so večinoma tujci, velikokrat se pri nas ustavijo kakšni športniki ali politiki, pa tudi druge znane osebe. Vsak dan se zgodi kaj novega, od tega, da so starši pozabili otroka kar na počivališču in se odpeljali, pa do raznih kraj in podobno.« In prav to razgibano delo ji je najbolj všeč, saj nikoli ni dolgčas, vedno je delo in vedno se nekaj dogaja.

Pri vsaki dobri stvari se vedno najde tudi kaj slabega. Kaja pravi, da jo moti predvsem to, da največ dela med vikendi in je prosta le kakšen dan med tednom. Moti jo tudi delovna uniforma, ki jo sestavlja rumena srajca, dolge hlače in predpasnik, nositi pa jo mora ne glede na vreme. Pravi, da s plačilom ni nobenih problemov, študentje so plačani vedno na isti dan in redno. Plača je dobra, vendar za količino dela, ki ga opravijo, morda za kakšen cent še vedno prenizka. S poletnim delom je zadovoljna, vendar bi v prihodnosti rada našla nekaj, kar bi bilo bolj povezano z njenim študijem.

Delo preko napotnice nekoga drugega

Študentje, ki redno ali izredno študirajo, si med letom ali med poletjem lahko poiščejo službo in delajo preko napotnice, ki jo dobijo na študentskem servisu. Problem pa nastane, ko študent diplomira in izgubi status, vendar ga noben delodajalec ne želi redno zaposliti. Kaj storiti v tem primeru?

V zadnjem času se pojavlja vedno več primerov, ko diplomanti, ki ne dobijo redne službe, posežejo po skrajnih ukrepih. Najpogostejša sta dva – fiktivni vpis in delo preko napotnice nekoga drugega. Fiktivni vpis pomeni, da se nekdo brez študentskega statusa vpiše na srednjo šolo, plača določeno vsoto denarja in nekaj izpitov ter tako pridobi status. Delo preko napotnice nekoga drugega pa pomeni, da tisti, ki nima statusa, dela preko nekoga, ki ga ima.

Bivši študent dela preko napotnice prijatelja, saj je prijavljen na Zavodu RS za zaposlovanje in išče zaposlitev, ki pa jo je v današnjih časih precej težko dobiti. »Izbiram predvsem kratkotrajnejša dela, ponekod povem svoje pravo ime, drugje pa si izposodim ime osebe, preko katere delam. Delodajalec, ki jim povem, da delam preko napotnice nekoga drugega, to večinoma ne moti, saj jih zanima predvsem, koliko je oseba pripravljena narediti in tudi, ali ji delo sploh leži.«

Če se študent odloči za delo preko napotnice nekoga drugega, mora imeti z delodajalcem sklenjeno pogodbo o delu, ki ga ob obisku inšpekcije obvaruje kazni. Te niso majhne, saj se takšno delo razume kot delo na črno. Pomembno je tudi, da študent spremlja svoje zaslužke. Če prekorači določeno vsoto, mora tisti, preko katerega dela, plačati visoko dohodnino. Študentski servisi ponavadi za to ne vedo. Bolj kot to, kdo dela preko napotnice nekoga drugega, jih zanima zaslužek. ✖

Na koncertu Aerosmithov

Razprli krila nad Milanom

BESEDILO SARA JAGODIČ

Medtem ko je oder v popolni temi, je v zraku vonj po navdušenju, saj razvneto množica čaka na glasbeni posladek. Soj reflektorja osvetli del odra, kjer se pokaže bel klavir. Na oder se pevec nato sprehodi odet v italijansko zastavo, mirno sede za klavir in najprej zadonijo prvi akordi publiki dobro znane balade. Po prvem refrenu pa presenečenje. Pevec se odkašlja, dvigne pogled in spremeni tonaliteto. »*What I'm actually trying to say is ...*« Nadaljevati ni treba. Že prvi toni so bili dovolj, da so obiskovalci s ploskanjem in žvižgi pozdravili tistega sanjača, ki pravi, da je treba sanjati, dokler se nam sanje ne uresničijo.

Koncert skupine, ki naj bi bila po zvoku kar najbolj podobna ameriški različici Rolling Stones, saj gre za največji ameriški rokenrol bend, je bil dolgo pričakovan. Fantje iz skupine Aerosmith redko zajadrajajo v našo bližino, letos pa so imeli 25. junija v Milanu koncert v okviru turneje Let rock rule. Po izdaji plošče *Music from another dimension* so v drugo dimenzijo s seboj povlekli nekaj več kot 30.000 obiskovalcev, ki so se zbrali na razstavišču milanske Arene Rho.

Glasbene sladokusce so na glavni nastop večera pripravljale številne predskupine. Na odru so se tako pojavili Walking papers, ki jih je na kitari spremljal Duff McKagan, nekdanji kitarist skupine Guns N' Roses, za presenečenje večera pa so poskrbeli Extreme. Medtem ko so prizorišče skrivnostno zatemnili in so potekale še zadnje priprave, da se na oder podajo Whitford, Hamilton, Kramer, Perry in Tyler, so se obiskovalci zabavali kar sami. Čas so si krajšali s prepevanjem in se več minut glasno strinjali z Joan Jett o tem, da ljubijo rokenrol.

Po tehnološko dovršenem vizualnem uvodu, ki je obiskovalce popeljal v tisto drugo glasbeno dimenzijo, ki so jo zanje pripravili fantje, se je na odru naenkrat prikazal brkati Steven s porisanimi rokami in obrazom. Tudi na lak za nohte ni pozabil, še svoje lase je za milanski koncert okrasil z rožnatimi prameni. Večkrat se je preoblekel, z neonskimi barvami si je celo porisal obraz. Medtem ko je že ob verzih *Mama Kin* pokazal, da je zelo dobro razpoložen, tudi mikrofona ni pozabil oviti s svojimi šali. Po zadnjih verzih se je ustavil in začel pokašljovati, vendar je hitro razblinil tudi najmanjše dvome, da so njegov vokal načele posledice dolgotrajne kariere ali pa da je uporaba vseh vrst opojnih substanc, s katerimi je pred leti prekinil sodelovanje, pustila pečat na njegovih glasilkah. Ne, 66-letnik se je nasmehnil in odskakljal naprej. Občinstvo je ves večer zabaval s komičnimi vložki, največkrat s poplesavanjem in preskakovanjem mikrofona, kar bi težko uspelo že nekomu s polovico njegovih let. Svoja velika usta je razkazoval pred kamero, ki jo je nekajkrat kar obližnil. Norčij kar ni bilo konec. Nagajal je drugim članom benda, jim ves čas ponujal mikrofona, da bi mu pomagali pri petju, sam poprijel za veliko ropotuljo in pomagal pri ritmu. Ko so obiskovalci dobesedno ponoreli ob *Love in an elevator*, se je v verzu *Kiss your sassafras* k njim obrnil s hrbtom, pomigal z zadnjico in jih nato spet popolnoma raznežil z *I don't wanna miss a thing*. Med *Crying* je demon kričanja pokazal, da obvlada svojo večščino, ko se je večkrat popolnoma brez težav podal v »glissande«, in da so tudi nepogrešljive orglice prišle še kako prav, saj je izzval val navdušenja, ko je vanje zapihal prvič. Med *Living on the Edge* se je odločil поблиže spoznati publiko in je tako tistim najbližje odru ponudil svoj mikrofona, v zameno pa poleg številnih spremljevalnih pevcev dobil nemalo objemov, poljubov in nazadnje celo klobuk. Seveda ni manjkala hit *Walk this way*, kjer je Steven dodobra razgibal svoj jezik.

Tyler ni samo rokerska legenda, ampak je znan zabavljaj že iz oddaje American Idol. Na koncertu je tudi Joe Perry, kitarist skupine, pevec dolgoletni prijatelj in v mladih letih »toxic twin«, v posnetku na velikem zaslonu pokazal, da se je pred milansko katedralo pošalil z mimoidočimi, ko je na ulici igral kitaro in zbiral denar. Perry je nato zavzel mikrofona in odpel pesem *Freedom fighter*. Luči so nato prvič ugasnile, vendar ni bilo težko ugotoviti, da se bodo fantje vrnili na oder. Povratak je zaznamovala pesem *Angel*, ki jo je po prvem refrenu prekinil Tyler z *Dream on*, kjer se je zlahka povzpел na višje tone, na kar je množica odgovorila z bučnim aplavzom ter prepevanjem. Joe Perry se mu je s kitaro pridružil na klavirju in spomnil na Slasha v spotu *November rain*.

Koncerta ni končala balada, ampak je oboževalce razgrel bluzovsko obarvani *Sweet emotion*, kjer je ritem narekoval Steven z nepogrešljivo ropotuljo, melodija pa je odmevala več minut. Po več kot dveh urah so se poredni fantje iz Bostona zbrali na odru in se predstavili. Steven se sam ni predstavil, ampak je to zanj naredil Joe Perry. Med glasnim vpitjem in ploskanjem ni povedal veliko. Kljub temu je povedal dovolj, da je oboževalcem pustil trajen spomin in dovolj dober razlog, da se bodo zagotovo še videli: »*Thank you, baby.*« ✖

Na koncertu Rolling Stonesov

60.000 jezikov

BESEDILO SARA JAGODIČ

Ko stopiš na enega izmed dvajsetih avtobusov, ki se samo iz Slovenije podajo na pot, se ne zavedaš, kam se odpravljaš. Ne zavedaš se, da si namenjen na koncert skupine, ki jo je verjetno poslušala tvoja mama (ČE NI VEČNE ZVESTOBE PRISEGLA BEATLOM) ali pa morda celo babica. Morda se zaveš, kaj se dejansko dogaja, ko je celoten Dunaj okrašen s plakati, s katerih molijo živordeči jeziki vseh velikosti in ima skoraj vsak drugi mimoidoči majico, na kateri je spet ta jezik. Zavedati se začneš, ko nekaj ur pred Dunajem izveš, da si na poti na koncert največjega rokenrol benda vseh časov.

Gre za koncert skupine Rolling Stones, ki je 16. junija nastopila na Dunaju v okviru turneje 14 on fire. Gre za koncert, pri katerem se je bilo treba večkrat boriti. Najprej za vstopnice, saj je bil koncert razprodan v nekaj minutah. Nato si je bilo treba izboriti prostor pred stadionom. Ernst Happel Stadion je bil že od jutra oblegan s privrženci Stonesov. Poleg tebe se je na primer utaboril njihov oboževalec iz Norveške, nič čudnega ni bilo, da je z njim več ur čakala njegova mama, ki je imela poleg torbice, majice in naglavnega traku tudi roko okrašeno z logotipom skupine. Ob petih popoldne je bila gneča že tolikšna, da je prišla televizijska ekipa in vse skupaj posnela. Ko je mimo prišla nič hudega sluteča mladenka, ki je imela v rokah nekaj deset prostih izvodov časopisa, na katerem je bila samo slika Micka Jaggerja, je množica ponorela in se dobesedno stepla za časopise. Ko so se vrata končno odprla, se je horda dirjajočih ljudi pričela prerivati in tekati na polkrožen stadion, ki je tako še najbolj spominjal na ogromno mravljišče.

»*Dame in gospodje, pozdravite Rolling Stonese!*« Takrat se začneš zavedati. Ko je v zraku toliko rok, da kljub peti vrsti pod odrom ne vidiš ničesar. Ko kljub odličnemu ozvočenju ne slišiš ničesar, razen vreščanja ženske starosti tvoje babice, ki poleg tebe ob pogledu na skupino popolnoma znori. Na odru se tako pojavijo osiveli starejši moški, na čelu pa najbolj suhljati izmed vseh, ki ima nenavaden plesni slog, rad preteguje obrazne mišice ter žuga proti publiki. *Start me up* je razgrela publiko in Jagger je že ob prvi pesmi pokazal, da še vedno obvlada. Medtem ko je Charlie elegantno, kot se zanj spodobi, udarjal po bobnih, sta Keith in Ronnie v pisanih supergah brenkala na kitaro. Keith v zelenih supergah je bil, kot je zanj značilno, zamaknjen in si je tu in tam privoščil kako cigareto, Ronnie v rdečih supergah pa se je smehljaj in se spogledoval s publiko. Obiskovalce je nato v nemščini pozdravil Jagger in jim povedal, da je skupini v veselje ponoven obisk Avstrije. Nagovoril je oboževalce iz Avstrije, Hrvaške in Srbije, na Slovence je pri tem pozabil, vendar je med koncertom vsem navzočim ves čas pošiljal poljube.

Obiskovalci so bili več kot »on fire«, saj so člani legendarne skupine kljub zavirljivi starosti dali vse od sebe. 71-letni pradedek Mick Jagger je dokazal, da je v dobri glasovni kondiciji, še bolj pa, da so se njegove ure baleta še kako izplačale. »*Und jetzt etwas romantisch zu kuschen! Angie,*« je Jagger napovedal balado, ki je uglasbitev ljubezenskega hrepenenja, prav tako pa tudi prvoosebna izpoved neutrudljivega ljubitelja žensk. Oboževalce je poleg drugih velikih uspešnic zelo razveselila tudi uporniška *Get off my cloud*.

Fantje so imeli za ta večer veliko asov v rokavih. Sir Mick je tako kar iznenada potegnil na dan orglice, zapihal vanje, večkrat pa pokazal tudi, da obvlada tudi kitaro. Celoten dunajski spektakel je bil vizualno dovršen, prav tako kot Jaggerjeva podoba, saj se je kar štirikrat preoblekel. Za pesem *Sympathy for the devil* je stopil v čevlje samega Luciferja in se ogrnil v dolgo rdečo pernato boo. V tej pesmi so spremljavo odžvižgali kar oboževalci, kar jim je prepustil tudi med legendarno *Miss you*. Za presenečenje večera je spremljavo pri *Midnight Rambler* odigral nekdanji basist Mick Taylor, glasilke pa je zatresel tudi Keith Richards v *You got the silver in Can't be seen*. Po dveh urah so fantje odšli z odra, vendar zabave še daleč ni bilo konec. Povratak na oder je zaznamoval *You can't always get what you want*, kjer so obiskovalci lahko uživali ob spremljavi avstrijskega akademskega pevskega zbora. Po nekoliko mirnejših tonih je končno nastopil čas za hit, ki ga hočeš nočeš moraš poznati, četudi nisi pristaš kamnov. Skoraj desetminutni *Satisfaction*, ki se je ponavljal, dokler ni bil na nogah ves stadion in v zraku vse roke.

Če se prej nekaj suhljatih starcev ni zdelo nič posebnega, je zdaj jasno, da jim je treba priznati sloves, ki ga imajo. In tako se zaveš, da si bil priča še živečim legendam, ki so narekemale smernice v oblačenju, pričeskah in življenjskem slogu ljudi ter da to na nek način pravzaprav počnejo še danes. Da si bil priča evforiji, ki se morda nikoli več ne bo ponovila. In da je nekje v samem bistvu vsega vendarle glasba. Tega se zaveš, ko stojiš tik pod odrom, tako blizu, da bi z malo truda Jaggerja lahko zgrabil za nogo, okrog tebe pa 60.000 ljudi v en glas poje: »*I can't get no Satisfaction!*« ✖

Lepota Turčije

Obraz ji dajejo ljudje

BESEDILO MARTINA MURKO GAJŠEK

Je dežela kave in čaja, dvajsetih milijonov kadičev in opojnih dišav. Je dežela z bogato preteklostjo, tisočerih fotografij Atatürka, ki jih imajo na stenah domov, trgovin in celo hotelov. Predvsem pa jo oblikujejo in zaznamujejo njeni ljudje; ljudje zanimivih zgodb, globoke vere v dobro in življenjskih nauk. Turčija je izredno raznolika država, vsak njen del je poglavje zase. Polna je zanimivih kotičkov, pa četudi se osredotočiš le na manjše območje, kot je navezava med mestoma Alanya in Mahmutlar, je nemogoče zaobjeti vse vidike in zgodbe. Vsaka stojnica, vsaka ulica, vsaka četrt narekuje svojo.

»Pred petnajstimi leti so bili tu sami nasadi banan,« usmeri pogled za roko **Hayri**, natakarkar v enem izmed mahmutlarskih lokalov, ter pokaže na območje od hribovja na levi proti plaži na desni. »Zdaj je vse pozidano.« Pas med hribi in obalo je prepreden s pravokotnimi tlakovanimi ulicami, na katerih kraljujejo novi hoteli in apartmaji, ogromno jih še gradijo. Vozna pasova ceste sta, kot kilometri drugih cest tukaj, ločena z zelenim pasom palm in oleandrov. Med novimi stolpniciami so lokali, restavracije ter trgovine z oblaci-li, obutvijo in spominki. »Večina stanovanj je že prodanih, druga bodo v zelo kratkem času. Največ kupcev je iz skandinavskih držav, veliko je tudi Rusov. Cene so zanje ugodne,« pojasni Hayri. Nekje od maja do septembra tamkajšnji turizem beleži najvišji obisk. Nato se stvari umirijo. Domačini, ki so čez poletje živeli za turizem in skrbeli za dobro počutje gostov, se posvetijo sebi. »Pozimi je vse bolj sproščeno, odpočijemo si. Najboljše je, da je tudi takrat dovolj toplo, da se lahko kopamo. Posvetimo se prijateljem in družini. V tem času se tudi poroči največ ljudi. Šef lokala od nas zahteva, da smo na delu vedno urejeni, pozimi pa mi ni treba vsak dan paziti, kaj oblečem, ni se mi treba vsak dan obriti,« v smehu razloži Hayri. »Izven sezone se mi ne splača delati tu, ker smo plačani glede na promet. Delamo od osmih, devetih zjutraj do dvanajstih. Potem nadaljujemo ob štirih popoldne in gremo domov, ko odidejo zadnji gostje. Preveč je dela za nizko »zimsko« plačo. Takrat delam na bananinih nasadih v okolici Mahmutlarja.« Pogled se mu že ustavi na eni izmed miz. Opraviči se in odhiti do nje. Čez nekaj minut se vrne. Ker je v lokalu veliko gostov, se pri mizah, ki jih pokriva, ustavi le za kratek čas. Sicer z gosti dlje časa klepeta, prisede h kakšnemu omizju, včasih z njimi pokadi cigareto ali dve. »Rad imam svojo službo. Spoznavam nove ljudi in si zaslužim denar. Ampak delam za ljudi, denar ni nikoli na prvem mestu,« razmišlja o svojem delu. Pravi, da je pomembno, kako se vedeš do strank, kako ravnaš z njimi. Zato se jim tudi tako posvečajo, z njimi se pogovarjajo, kot da se že dolgo poznajo, pa vendar v njihovem načinu govora ni ničesar nespoštljivega. »Če si prijazen do ljudi, bodo o državi takoj dobili lepšo sliko in bodo o njej širili lepe stvari.«

Da pa se posvetiš drugim ljudem, moraš sebe dati na stranski tir. »Ni važno, kaj se dogaja z mano in mojim življenjem. Ko pristopim k mizi,

se moram smejati in pozabiti na svoje probleme. Preden odpremo, nas šef skliče. Če vidi, da je nekaj narobe, se pogovori s tabo, ti ponudi pomoč. Če si preveč utrujen, ti da nekaj ur počitka, če imaš težave z denarjem, ti da, kolikor potrebuješ. Da si lahko, ko delaš, dobre volje.« Po osnovni šoli ni mogel nadaljevati šolanja in se je zaposlil v lokalu, v katerem dela še danes, že osem let. Tega, da se ni imel priložnosti izšolati, ne jemlje kot oviro. Ko govori o tem, je jasno, da je pot, ki mu je bila dana, sprejel za svojo in bo iz nje in iz sebe naredil čim več. »Rad se učim. Nikoli se nisem nehal učiti. Vsak dan se naučim kaj novega. Vsega, kar znam, sem se naučil na ulici in v tem baru. Obiskoval sem tečaj angleščine, vseeno pa je še veliko besed, ki jih ne poznam. Vsakokrat, ko slišim kakšno novo besedo, si jo zapišem,« navdušeno pojasni.

Alanya – ko se srečata preteklost in sedanost

Ker je Mahmutlar predvsem turistični kraj, domačini živijo v sožitju z Alanyo, 15 minut oddaljenim večjim mestom. Vožnjo do tja je najbolje zapati lokalnemu vozniku, ki se spozna na deset vrst hupanja, pravila prehitevanja in prilaščanja prednosti pred drugimi vozniki ter ve, pri katerih semaforjih je vredno vsaj premisliti o ustavljanju pri rdeči luči. Na primer avtobusnemu šoferju, ki potnike pobira po principu newyorških taksijev – kjer ob cesti dvignejo roko. Domačinka v dolgi modri obleki, z ruto, poslikano z modrimi in lila cvetovi, šoferju majhnega avtobusa nakaže, naj ustavi. Ta sunkovito počaka kar sredi ceste in odpre vrata. Na vratih se za žensko kar naenkrat pojavijo še štirje turisti. Moški ji odstopi sedež. Ko po treh stopnicah pripleza zadnji potnik, šofer energično spelje in do naslednje postaje pelje kar z odprtimi vhodnimi vrati.

Ko prispe do zadnje postaje, ki je pravzaprav stranska ulica in ustavi pred majceno trgovino, šofer zakliče nekaj v turščini. Vsi potniki vstanejo in zapustijo avtobus. Pot do obale, kjer je glavni del starega dela mesta, vodi čez nekaj stranskih ulic, ki se stečejo v široko avenijo. Seveda je

treba, da se pride do peš cone, prečkati dvopasovnico. Redki vozniki, ki vozijo proti prehodom za pešce, upočasnjujejo. Večina jih le nejevoljno pritiska na hupo. »Ko si v Rimu ...«, privlečem od nekod pregovor in se priključim domačinom, ki s podobno mislečimi turisti za petami suvereno zakorakajo na cesto. Na drugi strani ceste je vsaka ulica zapolnjena z živimi barvami poletnih oblčil, nogometnih dresov, ponaredkov majic glavnih svetovnih modnih hiš, brisač iz bombaža in bambusa, ob katerih so zloženi lični zavojčki mil, in otip mehke tkanine z orientalskimi dišavami v zraku je kot iz reklame za mehčalec. Med tekstilnimi trgovinicami so trgovine s spominki, zlatarne, kavarne in brivnice. Pred vsako restavracijo stoji natakarkar, pred vsako trgovino v senci stoji njen lastnik ali trgovec. »Pozdravljeni, prijatelji, od kod ste?« nasmevano nagovarja mimoidoče. Če

je ogovoril Nemce ali Ruse, nadaljuje v njihovem jeziku. Sicer da gostom na izbiro še angleščino. »Za vas imam posebno ceno, dobro ceno,« vztraja kljub poskusom turistov, da bi nadaljevali pot. »Zdaj gremo na grad, kasneje se vrnemo,« mu v angleščini odgovori ženska iz nagovorjene skupine. »Na grad?! Neee, zdaj je prevroče. Pridite raje v mojo trgovino, imam klimo,« se široko nasmeji in z glavo pomigne proti vhodu. »Se bomo kasneje vrnili, res gremo na grad,« se ne da gospa. Trgovec jo ob nekaj komplimentih pripravi do tega, da obljubi, da se bodo vrnili kasneje.

Nekaj metrov naprej se ulica razširi v manjši trg s fontano na sredini. Ob njej se pogovarjata dva domačina, eden brezskrbno sloni na mopedu. Malo naprej, kjer se trg začne dvigovati in ulico deli še ena fontana, ki se z brzicami dviga skupaj z njo, sedijo tri dekleta. Ena nosi ruto, dve sta brez nje. Čez obraz pokritih žensk (VSAJ V TEM DELU TURČIJE) ni. Turisti se trudijo v objektiv »slučajno«, poleg stavbe, za katero se pretvarjajo, da jo fotografirajo, ujeti domačine, ki jih fotografiranje ne moti ali pa so ga že vajeni. Takrat se iz minaretov mošej zasliši klic k molitvi. Obiskovalci začnejo s pogledi iskati minaret, domačini večinoma ne prekinajo svojega dela. »Mladi niso več tako tradicionalni. Vse manj deklet si zakriva lase. Moja mama, recimo, nosi ruto. Jaz tega od svoje žene ne bom zahteval,« pravi Hayri. Le najbolj

tradicionalni za nekaj minut pustijo, karkoli pač počnejo, in se umaknejo ali pa preprosto zaklenejo trgovino ter se kar med policami pripravijo na molitev. »Sem veren, a ne molim petkrat na dan. Se pa, ko slišim klic k molitvi, za trenutek ustavim in pomislim, za kaj vse sem hvaležen – da imam službo, da sem zdrav, vsak dan najdem kaj, za kar se zahvalim. V mošejo ne grem vsak dan, navadno grem tja molit v petek,« Hayri pojasni sodobnejšo obliko petih molitev.

Do gradu, ki se dviga na robu visokega in z zelenjem prekrita polotoka, vodi visoko kamnito obzidje, ki spominja na kitajski zid. Razpreda se po celi vzpetini, vmes pa so v hrib med novimi vilami in nekoliko dotrajanimi hišami neopazno vklesane stare kamnite hiške. Na grad se lahko pride peš, vendar se pri poletnih temperaturah za ta podvig odločijo redki. Iz mesta do vrha gradu vozi tudi avtobus, če pa ga po enournem čakanju še vedno ni od nikoder, je vožnja s taksijem ustrezna alternativa. Taksist ustavi, stopi iz avtomobila, potniki se z njim pogodijo o ceni, nato jih taksist prešteje. Če jih je pet ali več, na vprašanje »Kako bomo pa sedeli?« do višine komolca dvigne roko z razprto dlanjo in zamrmra: »No problem.« Odpre prtljažnik kanguju podobnega avtomobila. V njem sta na vsaki strani dva tabureja. Najmlajše, najmanjše ali pa najvitkejše člane skupine posadi v prtljažnik, ostali sedejo v avto.

Grad kot iz Tisoč in ene noči

»Na grad res morate iti,« nam večer pred odhodom pove Hayri. »Tam je tako lepo. Ko imam vsega dovolj, se odpeljem tja. Privoščim si dve pivi in uživam. Tam se pomirim.« Ko stopim do obzidja, takoj vem, zakaj sem tam. Razgled je tako veli-

FOTOGRAFIJA MARTINA MURKO GAJŠEK

časten, da te navda s spokojnostjo. Nekaj minut lahko samo zamaknjeno vsrkavaš videno. Vidi se cela Alanya, od пристanišča in starega dela mesta ob morju, novejšega dela in hotelov nekaj ulic stran od obale, do naselij, ki se počasi dvigajo proti hribovju za mestom. Proti vzhodu se vidi do Mahmutlarja, pogled naprej od njega zakriva hribovit polotok, podoben temu, na katerem stoji alanyjska trdnjava. Na drugi strani se razprostira Kleopatrina plaža. »Samo ime ima privlačno, sicer pa je takšna kot vse druge plaže tu okoli,« o njej razmišlja Hayri. Prav ima, tudi jaz sem od sicer čudovite peščene plaže po prebiranju zgodb o tem, da se tako imenuje zato, ker se je v tem zalivu enkrat kopala Kleopatra, do

Obvladajo umetnost laskanja, ki deluje predvsem na ženskah. Turistkam na dušo pihajo prepričljivo in neprisiljeno.

tiste veliko bolj turistom všečne, da jo je egipčanski kraljici podaril njen Mark Antonij, pričakovala nekaj več.

Grajsko poslopje iz 13. stoletja sicer ni popolnoma ohranjeno – nekateri prostori gradu še stojijo, od nekaterih so ostale le ruševine, nekatere dvorne zgradbe so ohranjene bolje kot druge. Med lepšimi je mošeja, do katere nas je peljal naš taksist, ki se je na grajskem hribu prelevil v turističnega vodnika. »To je Sulejmanova mošeja. Zgrajena je bila pred 780-imi leti.« Ko se po nekaj stopnicah povzpemo do verande, nas ustavi pred tipično turško preprogo. »Na preprogo ne smete več stopiti obuti,« pojasni. Čevlje pustimo v vrsti ob robu stopnišča. Z ograje vzame ne-

kaj »aladink« s cvetličnim vzorcem in jih pomoli ženskam, ki imamo kratke hlače, krilo ali obleko. Nato nam na glavo zaveže še ruto in lahko vstopimo. Pokaže, kam so obrnjeni med molitvijo. V kotu desno od vrat je majhna lesena galerija. »Pod tistim balkonom je del mošeje, kjer molijo ženske.«

Nočno življenje ali kako ravnati s turist(kam)i

Nekaj ulic od obale, naprej od hotelskih kompleksov, je začutiti živahen mestni vrvež. Čez dan se po ulicah Mahmutlarja večinoma sprehajajo turisti, zvečer, ko se vročina poleže, pa se po opravih odpravijo tudi domačini. Moški pred trgovinami sedijo na plastičnih stolih in pručkah ter vneto z izrazitimi gibi razpravljajo – eni bolj, drugi manj zagnano. Ženske, ki ne delajo v trgovinah, nakupujejo, mlade družine se sprehajajo med stojnicami pred trgovinami. Tudi ko se stemni, se v zraku še vedno čuti vročina dneva, ki jo z vonjem po morju blaži prijeten vetrič. V lokalih igra vse glasnejša glasba, natakariji z žongliranjem z gorečimi steklenicami in plesanjem med mizami pritegujejo poglede mimoidočih, terase barov se počasi polnijo, predvsem s turisti. Da pritegnejo goste in kupce, se poslužijo svojega šarma. Obvladajo umetnost laskanja, ki deluje predvsem na ženskah. Turistkam na dušo pihajo prepričljivo in neprisiljeno. Nekateri se kopajo v komplimentih, nekaterim se zdijo neprimerni in vsiljivi, tiste, ki jih vzamejo preveč resno, lahko spodnesejo. Nekateri pa so same tako pogumne, da puhlic sploh ne potrebujejo. Konzumiran alkohol pri tem ni na strani mladih natakarijev. »Predvsem starejše Skandinavke znajo biti zelo vsiljive in nas natakarije pogosto osvajajo. Moževa prisotnost jih ne moti. Nekateri se mu izmuznejo, češ, da gredo na stranišče, v resnici pa se želijo na samem pogovoriti z natakarijem. Imamo milijon izgovorov, da se jim izognemo. Kolega si je recimo izmislil, da je gej. Jaz jim v obraz povem, in sicer v smislu: »Kaj počneš?! Lahko bi bil tvoj sin!« To me razjezi. Da se pomirim, grem v takih primerih za bar in skadim dve cigareti,« doda s kančkom humorja, čeprav je videti, da so mu tovrstne situacije neprijetne. Po kratkem premisleku se z desnim komolcem nasloni na mizo: »Radi imamo turiste. Zavedamo se, da so vir našega dohodka in da imajo svojo kulturo. To spoštujemo. Ampak obstaja meja, do katere morajo kot gostje v našem okolju tudi oni spoštovati našo kulturo.« Pravi, da se iz takšnih in podobnih neprijetnih izkušenj uči. Ne pusti, da ga vržejo iz tira. Sanja naprej, ve, za kaj dela. Želi si obiskati severno Evropo in morda nekoč odpreti lasten lokal. »Kdo ve, mogoče mi kdaj uspe. Nekaj natakarijev, ki so delali tu, že ima svoje lokale. Za zdaj me to, kar počnem, osrečuje,« iskreno doda.

V tem je lepota tamkajšnjih ljudi, njihovih mišljenj in razlag sveta. So vse prej kot pesimistični, na življenje gledajo z vidika tega, kar imajo, ne pa s tega, kar bi lahko imeli oziroma želijo imeti. Ti ljudje so karizmatični. Izžarevajo voljo do življenja in cenijo drobne stvari. To daje njihovim življenjem, vsaj tako se zdi prišlekom, pridih nedotaknjenosti, bistrosti in brezhibne zamaknjenosti, ki se je pri nas izgubila nekje na poti v kapitalizem. ✕

Delo in potovanje po ZDA

Amerika je prazna

BESEDILO JANJA FERENC

FOTOGRAFIJA JANJA FERENC

O življenju tu in tam, o vzponih in padcih, o ognjemetu in sončnih zahodih, o Američanih in Evropejcih.

Že od nekdaj me je privlačila ameriška kultura. Zanimalo me je, ali ljudje res živijo tako, kot je prikazano v filmih, ali se res prehranjujejo samo s hitro hrano, ali so totalno skomercializirani, ali se ameriške sanje res lahko uresničijo. Moja odločitev o potovanju je padla pred enim letom, ko sem se znašla pred zadnjim letnikom novinarstva in se začela spraševati, kaj bo zamenjalo mojo štiriletno rutino študija in občasnega študentskega dela. Napočil je čas za uresničitev dolgoletne želje. Za potovanje po Združenih državah Amerike.

Najprej zaslužek, nato potovanje

Idealno priložnost za spoznavanje ameriške kul-

ture, preživljanje časa z domačini in ogledovanje znamenitosti sem odkrila pri STA Ljubljana, agenciji, ki študentom ponuja možnost dela in potovanja v tujini. Tako sem se že v začetku decembra vključila v program Study & Travel in the USA, ki ponuja tri do štiri mesece sezonskega dela v ZDA in na koncu še mesec dni, ki je namenjen potovanju. Podpora agencije, ki seveda ni brezplačna, je olajšala ukvarjanje z birokracijo in pridobivanjem vize. Združene države so namreč zaradi preteklosti zelo zaprta država do tujcev in je zato pridobivanje vize običajno dolgotrajen proces. Vendar je ta specifičen program ameriškim veleposlaništvom že tako dobro znan, da je viza ob prijavi v program tako rekoč že skorajda tvoja.

Po prijavi v program je bilo na vrsti iskanje delodajalcev in pisanje prošenj. Ponudb je bilo ogromno, a ponavadi gre za dela v restavracijah

in hotelih v poletnih turističnih območjih, kar pomeni, da je težje najti delo v metropolah. Prav tako mora za posameznikom stati agencija, v slovenskem primeru STA Ljubljana, saj drugače ni mogoče dobiti vize.

Imela sem srečo, saj sem po le nekaj poslnih prošnjah prejela že tri ponudbe delodajalcev. Na koncu sem se odločila za Cape Cod, majhen polotok v bližini Bostona. Hotel, v katerem sem delala, se mi je zdel privlačen že zaradi lokacije. Gre namreč za hotel z dolgoletno tradicijo, ki stoji tik ob oceanu in znamenitem belo-rdečem svetilniku. Prav tako pa je eno uro stran od Bostona in dobrih pet ur od New Yorka.

Kdor visoko leta, nizko pade

Po urejenih dokumentih so moja pričakovanja začela naraščati. Sanjarila sem o modernem

New Yorku, tradicionalnem Harvardu, peščenih plažah Cape Coda, pametnih ameriških študentih, dobrih hamburgerjih, nizkih cenah modnih znamk, praznovanju 4. julija (dnevu ameriške neodvisnosti) in izletih, ki jih bom preživela z novimi prijatelji.

In prišel je 11. junij, dan mojega odhoda iz Ljubljane in prihoda v mesto, ki nikoli ne spi. Prva lekcija – ne zaupaj domačinom. Predvsem ilegalnim taksistom, ki te za dobrih 15 minut vožnje po Manhattnu oskubijo za 150 dolarjev. New York City je mesto luči, mesto nakupovanja, turistov in najrazličnejših atrakcij. Videla sem stavbo, ki je bila inspiracija za Central Perk v seriji Prijatelji, videla luči na Empire State Buildingu, ki jim ni bilo konca, jedla kosilo v Centralnem parku, občudovala umetnine Andyja Warhola ter preživela večer v družbi stand up komikov. Vendar nisem mogla doumeti, kje je središče tega mesta, kje se ljudje zbirajo, uživajo ob svoji popoldanski kavi in se pogovarjajo o vsakdanjih rečeh. Ne, tukaj ni bilo trga, ni bilo glavne ulice, bilo je na desetine Starbucksov in Dunkin Donutsov, pomembne stvari pa so se v tem ogromnem prostoru preprosto izgubile. Vsaka znamenitost je bila na svojem koncu, do katerega je treba priti z natrpno podzemno železnico. Ampak ta natrpna množica ni delovala kot skupina, temveč kot množica osamljenih posameznikov, ki hitijo skozi življenje.

Najlepši sončni zahodi

Po štirih dneh potepanja je bil čas za pripravo na resno delo, saj smo se odpravili na delovno mesto. Druga lekcija – ni vse tako, kot izgleda na Google zemljevidu. Lesene, bele in sive hiše, ogromno zelenih površin, vonj po oceanu, svetilniki, ki oznanjajo kopno. Cape Cod izgleda sanjsko, še lepše kot na slikah. V majhnem kraju West Dennis leži hotel, ki je last družine Stone že od leta 1938. Posestvo zavzema glavna hotelska stavba in 27 počitniških hišic, mini golf igrišče, bazen in tenis igrišče. In vse to tik ob oceanu.

»Proč od vsega Lighthouse Inn spominja na čas, ki je minil... Mirno in sproščujoče, z osvežilnim oceanskim vetričem, ki pomlaja duh tega preteklega časa. To je resničen Cape Cod,« je o svojem družinskem projektu povedal lastnik **Greg Stone**. Čas tukaj več nima smisla, kmalu pozabiš, kateri dan je, gostiš stare in nove goste ter prisluhneš starim zgodbam in najnovejšim govoricam, hkrati

ti pa opazuješ vijolično-rumeno-oranžne sončne zahode.

Lastniki so nastanili mene in dva Slovence v sto let staro belo hišo brez bele ograje, kjer smo čez par dni dobili dva nova ameriška cimra, enega preprostega in sramežljivega fanta ter drugega tridesetletnika, predstavnika propadle ameriške družbe. Bivši brezdomec in bivši zasvojenec s heroinom tehta okrog 200 kilogramov, njegov vsakdan pa se vrti okoli alkohola in hamburgerjev.

Kmalu sem začela spoznavati svoje nove sodelavce, vse od študentk z zasebnih katoliških univerz, bogatih sinov in hčerk, mladih, ki so že zaključili svoj magisterij, a največ zaslužka vidijo v natakarkstvu, do tistih, ki so sami, brez družine, zapuščeni ali pa po svoji slabi odločitvi oddaljeni od sorodnikov. Natakarkstvo je namreč zelo priljubljeno pri Američanih, ki so navajeni na 20-odstotne napitnine, od katerih se da lepo zaslužiti.

Kje je moj denar?

Vseeno je bila prva plača nizek udarec po vseh zapravljenih evrih, ki so me pripeljali v to oddaljeno deželo. Vsak teden je sicer zaslužek postajal boljši (plača namreč prihaja vsak konec tedna), a vseeno je največje bogastvo postala celotna izkušnja.

Živeti z mladimi Američani, ki ne vedo, kaj bodo počeli po koncu sezone, ki dneve zapravljajo na kavču s pivom v roki, ki jih ne zanima, kakšno je življenje v tvoji državi, ki se jim preprosto ne da početi ničesar nam zanimivega. Američani so razvajeni, za vsakih sto metrov mobilnosti bodo uporabili svoj avto, ob lepem vremenu bodo sedeli na plaži, jedli hot dog in praznili svoje hladilne torbe, polne gaziranih pijač in piva, ob slabem vremenu se bodo sprehajali po trgovskem centru in zapravljali denar za puloverje, na katerih piše Cape Cod.

Najbližje evropski atmosferi je mestece Provincetown s številni umetniki, kjer imajo promenade, restavracije in kavarne, poletne obalne koncerte in kjer so urejene bele hiške z belimi ograjami. Hkrati pa je to mesto, kjer se je začelo gejevsko gibanje, kjer si lahko drugačen in kjer te sprejmejo takšnega, kot si.

»Na kolesu izgledaš kot Evropejka«

Prva stvar, ki se je nisem mogla navaditi, je bila nemobilnost, ujetost v majhnem mestecu z nekaj sto ljudmi. Tukaj namreč ni kvalitetnega javnega

prevoza, s katerim bi lahko obiskal sosednja mesta. Na cesti prevladujejo avtomobili, a jaz sem se kljub temu trendu odločila za obliko prevoza, ki mi je prijetno služila v naši lepi mali Ljubljani v preteklih letih. Kolo mi je odprlo nove poti, tako sem si lahko ogledala nacionalni park z jezeri, se odpravila na krajše izlete, a bilo mi je premalo. Hotela sem namreč spoznati več stvari, ki pa jih morda ni možno odkriti, ker ne obstajajo. Kulturne dejavnosti so zanimive le peščici ljudi in so zato tudi redke. Ko je država praznovala dan neodvisnosti, ki ga pri nas večinoma spremlja več proslav, je atrakcija za največ njenih ljudi bil ognjemet. Ognjemet je velika stvar na Cape Codu. Čeprav se zgodi nekajkrat na mesec, je to dan, ko ljudje stopijo iz zavetja svojih avtomobilov in kavčev, se odpravijo na plažo in vzdihujejo nad barvami na nebu.

A kljub kulturnemu šoku sem doživela veliko pozitivnih trenutkov. Stregla sem na lezbični poroki, preživela dan med študenti Tehnološkega inštituta Massachusettsa, ki dan in noč preživijo v laboratoriju, kjer želijo odkriti zdravilo proti diabetesu, ugotovila, da lahko tudi kulinarčno eksperimentiraš s hamburgerji, da je priložnosti veliko, le seliti se je treba, ter da se kjerkoli na svetu najdejo prijazni in dobrosrčni ljudje, ki te bodo spravili v smeh, ti ponudili prenočišče, prevoz do letališča, ti skuhal večerjo in prisluhnili tvoji zgodbi.

Nič več ameriških sanj

Navajena sem živeti z ljudmi iz različnih okolij, kultur, držav. Po izmenjavi v Belgiji sem nekako pričakovala, da bo v Ameriki podobno. Vendar tekom prebivanja v ZDA spoznaš, da gre za drugo kulturo, drugačen transportni sistem, drugačen pogled na življenje, drugačno kuhinjo, drugačno družbeno življenje. Mogoče sem naletela na napačne ljudi, mogoče sem imela previsoka pričakovanja, mogoče ni vse tako črno-belo, mogoče me daje domotožje. Vendar po treh mesecih lahko rečem, da je Amerika prazna. Ljudje so prijazni in prijetni, a pod njihovo površinsko osebnostjo ni ničesar. Ni občutka za lepoto, kulturo, naravo. In to mi manjka. Manjka mi Evropa, ki sem se je želela rešiti, ker me je utesnjevala s svojo podobnostjo. Manjkajo mi trgi, kavarne, ljudje, ki so zmožni intelektualnih pogovorov, ljudje s širokim pogledom in znanjem, ljudje z dušo. Moje ameriške sanje so zdaj živeti v Evropi s podobnimi ljudmi, kofetkati na trgu, uživati v čudoviti arhitekturi. Imam občutek, da se bodo uresničile. Čez nekaj mesecev. ✕

Privilegij, ki se ga ne zavedamo dovolj

BESEDILO MATEJ LUZAR

Neko sredo konec avgusta sem se odločil, da bom kljub precej mokremu vremenu, ki je bilo to poletje naša stalnica, bral na vrtu. Ko sem pripravil ležalnik, sem ugotovil, da je ozračje tako hladno, da me brez odeje zebe v noge. Avgusta, sredi dneva. To sem omenil sosеду, ki je ravno pulil plevel, ta pa mi je takoj odvrnil, da so to pač problemi prvega sveta. »Če bi bil zdajle tarča izraelskih bomb, bi ti bilo vseeno za vreme,« je dejal na pol v šali.

Nasilje, vojne, krize in zločini se vsakogar, ki je miroljuben ter zagovarja mir in strpnost, zagotovo vsaj malo dotaknejo. Dotaknejo v smislu, da se vpraša, kje je smisel nesmisla in zakaj

Če mir ni na seznamu naših vrednot, to pomeni, da ga uživamo v tolikšni meri, da se nam zdi samoumeven.

bi nekdo nesmisel poskušal osmisliti. Med takšne posameznike spadam tudi sam. In ko vsakodnevno poslušam o tem in onem

nasilju, se vedno znova vprašam, kako za vruga je mogoče, da leta 2014 v eni izmed držav evropske celine pride do skorajšnje državljanske vojne, na katero se vodilne članice Evropske unije skorajda ne odzovejo.

Spomnim se starejšega, žal že pokojnega sovaščana, ki je na lastni koži občutil najverjetneje vse vrste grozot druge svetovne vojne. To, da je bila njihova hiša požgana, večina sorodnikov pa ubitih, še ni bilo najhujše. Kadar je pogovor nanesel na tovrstno nasilje, ni nikoli pozabil povedati, kako hvalježni in ponižni smo lahko mladi pred dejstvom, da nismo in najbrž nikoli ne bomo soočeni s čim takšnim, kot je druga svetovna vojna.

Zavedam se, kakšne privilegije skupaj z ostalimi uživam v Sloveniji. Čeprav koalicija ni bila sestavljena povsem brez zapletov in letošnje avgustovske temperature niso dosegle dolgoletnega povprečja, lahko živimo povsem brez strahu, da bi oktober preživeli v zakloniščih ali da bi morali zaradi nasilja skrajnežev pobegniti v gore. In čeprav se brez vseh kreditnih točk ne moremo več povsem brez zapletov vpisati v višji letnik, spimo brez strahu, da bi nas skupaj z domom zažgal domobranec.

Na žalost vidim, da se tega zaveda premalo ljudi. Ne le mladih, tudi starejših, ki bi morali biti zgled mlajšim. Mir lahko pomeni tudi to, da končne hitrosti svojega avtomobila ne iščemo izven dirkališča in ne sedamo za volan, če smo vso noč prisostvovali izmenjavi tehničnih argumentov v eni izmed gostiln. Da gre tukaj tudi za (ne)strpnost, verjetno ni treba posebej poudarjati.

Krizna žarišča in vojne razmere so na žalost tema, ki nikoli ne izgubi aktualnosti. Ko se razmere uredijo na eni strani, nasilje izbruhne nekje drugje. Pri tem nikakor ne smemo razmišljati zgolj v svetovnem merilu, saj nas nasilje čaka zelo blizu domačega praga. Če delamo na primer v Litiji ali Logatcu, našega delovnega mesta verjetno res ne bodo preplavili tanki, lahko pa se zgodi, da nas bo ustrelil nekdo, ki je prejšnji dan nasilno oropal trgovino.

Pri širjenju nasilja veliko vlogo odigrajo tudi mediji. Pustimo zdaj tisto, da je morilec idejo dobil v časopisu. Osredotočimo se raje na to, da so na spletnih straneh medijev najbolj brani prispevki vedno tisti, ki govorijo o umorih, družinskem nasilju in prometnih nesrečah s tragičnim izidom. Prav je, da novinarji poročamo o teh stvareh, a vedno je treba paziti, da se poročanje ne spremeni v napihovanje dogodkov z namenom povečevanja naklad. Precej velik delež ljudi se s tovrstnimi novicami dobesedno napaja, zato je vredno poskrbeti, da še dodatno ne netimo že tako vročih zadev.

Da ima vsakdo določene težave, vsekakor drži. Kako velike so, je odvisno tudi od tega, kako nanje gledamo. Včasih se je vredno postaviti v položaj nekoga, ki je v raketnem napadu izgubil dom in se zamisliti, ali je počasna strežba v NetCafe-ju res najhujše, kar se nam lahko zgodi. Če mir ni na seznamu naših vrednot, to pomeni, da ga uživamo v tolikšni meri, da se nam zdi samoumeven. Cenimo to. ✖

Utopija idealnih teles

BESEDILO VALENTINA NOVAK

»Želim si, da bi izgledala kot Cindy Crawford,« je nekoč dejala Cindy Crawford sama, nanašajoč se na svojo popolno podobo v medijih. Od takrat smo videli že veliko posnetkov, ki razkrivajo resnico o računalniškem retuširanju, motivacijskih govorov, ki nas spodbujajo, da se sprejmemo takšne, kot smo, in zvezdnic, ki retuširanje zavračajo. Pa se je kaj spremenilo?

Naj za ilustracijo odgovora opišem eno izmed situacij minulega tedna. »Joj, kako sem debela!« mi že neštetič potoži prijateljica, za katero bi vsak z malo zdrave pameti trdil vse prej kot to. Ob standardnem zavijanju z očmi

Vrednost človeka se danes meri po njegovi telesni privlačnosti, ki postaja ključna vrednota, saj odpira vrata v uspešen poslovni in zasebni svet.

pri takšnih pripombah ji odgovorim: »Če te tvoja teža ne ovira pri vsakdanjem početju, če nimaš povišanega tveganja za srčnožilne bolezni in če lahko pretečeš 50 metrov brez da bi izdahnila svojo

dušo, zadrži take komentarje zase, ker nimam potrpljenja.« Seveda nič od tega zanj ne drži, a vseeno nadaljuje s komentiranjem, kako njen trebuh ni raven, ko se usede, kakšno obliko imajo njeni boki in kako grozno izgledata tista dva mozolja na njenem obrazu. Ponovno zavijem z očmi in še enkrat ugriznem v pico. Pri sebi si mislim, da so takšne pripombe na neki točki v življenju povsem normalne. Konec koncev gre vsak najstnik čez fazo, ko dvomi o sebi, se sprašuje, kako ga dojemata družba, išče načine, kako biti popularen ... No, nekje pri 21. letih pa je pričakovati, da se – zdaj že mladostnik – začne ukvarjati z drugačnimi življenjskimi dilemami. Vendar se to ne zgodi, danes obsedenost z videzom ostaja na približno enaki (ČE NE CELO NA VIŠJI) ravni tudi v poznejših letih.

Da, stvari so se torej spremenile, ampak tako, da je situacija samo še bolj ekstremna. Mediji nam ves čas podajajo vrednote, koncepte ljubezni, uspeha, »normalnosti« – govorijo nam, kakšni naj bi bili. Na televiziji, v revijah in na reklamnih panojih v nas zrejo predvsem ženske z vitkim pasom, ozkimi boki, poudarjenimi ličnicami, gostimi lasmi in gladko, sijočo kožo. Ženske ta zahodni lepotni ideal ponotranjijo in porabijo ogromno časa, energije in denarja, ker ga poskušajo doseči. Ko jim spodleti, se počutijo nesposobno. Zavedati pa se moramo, da je neuspeh pri tem neizogiben. Ideal, ki nam ga ponuja sodobna družba, je absolutna brezhibnost, ki pa je nedosegljiva. »Popolne« podobe, ki nas obkrožajo, so računalniško obdelane, da ustrezajo zahodnim standardom lepote, in s tem nerealne. Ženske v svoji želji po telesni »popolnosti« torej bijejo boj z mlino na veter.

Že v preteklosti so v družbi veljali določeni lepotni standardi. Tudi danes imajo različne kulture različna pojmovanja lepega telesa, drastična razlika v 21. stoletju pa je, da nikoli prej ni bila stopnja obremenjenosti z videzom tako visoka, da bi postala že obsesija. Ameriške raziskave kažejo, da je v ZDA kar 80 % žensk nezadovoljnih s svojo podobo, več kot 10 milijonov pa jih trpi za motnjami prehranjevanja. Vrednost človeka se danes meri po njegovi telesni privlačnosti, ki postaja ključna vrednota, saj odpira vrata v uspešen poslovni in zasebni svet. S tem se vse skupaj prevrača v seksualizacijo družbe. Deklice želijo že pred puberteto doseči izzivalnost s svojim videzom, nosijo mini krila, kratke majice in se pretirano ličijo. Še ne tako zelo nazaj bi družba to označila kot nesprejemljivo in se spraševala, kaj je narobe z njihovimi starši. Danes tak videz ne šokira več, saj nam popularna kultura lepoto in privlačnost postavlja na prvo mesto med vrednotami. Ponazarja jo z rigidnimi in uniformnimi lepotnimi ideali, ki jim moramo ustrezati, če želimo biti v družbi sprejeti, uspešni in zaželeni.

Takšna miselnost je v digitalizirani in kapitalistično usmerjeni družbi dobičkonosna, zato drastičnih sprememb ni pričakovati. Cindy Crawford si bo še naprej želela, da bi izgledala tako kot ona sama v medijih, po tem pa bo hrepenelo še kup ostalih »navadnih« državljanov. Bistveno pri tem pa je, ali bomo premogli nekaj kritičnega vpogleda ter se začeli zavedati, da so te želje nerealne in jih opustili, ali pa bomo še naprej utopično sanjarili o nedosegljivem. ✖

Vijolice zacvetele ob koncu poletja

BESEDILO JAKA KOZMELJ

Petnajst let je dolga doba. Pisalo se je leto 1999 in slovenski nogomet je doživel prelomni trenutek. Mariboru se je kot prvemu slovenskemu klubu uspelo uvrstiti v elitno ligo prvakov. Prelomnica. Tega dogodka se, resnici na ljubo, zelo slabo spomnim. Če na hitro preračunam, sem v tistem času ravno prvič prestopal šolski prag. Kar mi ostaja v spominu, je navijanje mojega starega očeta, strastnega navijača Maribora, ki je pred malim zaslonom v zvezde koval nekega Bozga in Šimundžo. Z leti, ko sem se začel podrobneje seznanjati z nogometnim svetom in posledično nogometno zgodovino, sem prišel do spoznanja, da je šlo za albanskega napadalca Klintona Bozga, tedanjo ikono štajerskega prvoligaša, in Anteja Šimundžo, legendo mariborskega nogometa in sedanjega trenerja vijoličastih. Kar je danes 42-letnemu nogometnemu strokovnjaku uspelo pred petnajstimi leti kot igralcu, mu je sedaj uspelo kot vodji stroke. Maribor je znova v ligi prvakov.

V še dodatno zadovoljstvo je dejstvo, da jedro ekipe sestavljajo večinoma slovenski nogometaši. Dare Vršič, Mitja Viler, Damjan Bohar, Marko Šuler, Aleksandar Rajčević, Željko Filipović, Petar Stojanović in nenazadnje celo novopečeni slovenski državljani Marcos Tavares, čigar sloves v Mariboru je podoben, kot ga je pred leti užival Bozgo. To je še dodaten dokaz, da je slovenski

Kdo ve, kakšna bi bila danes situacija v slovenskem gospodarstvu, če bi evropska sredstva politika tako dobro izkoriščala, kot to v nogometnem svetu uspeva Mariboru.

nogomet trenutno na res zelo visokem nivoju in da bi moral zagon, ki ga je prinesel Maribor z uvrstitvijo v ligo prvakov, ponesti tudi slovensko reprezentanco, da se uvrsti na prihajajoče evropsko prvenstvo v Franciji. Nenazadnje je trenutno že samo v kadru Maribora pet ali šest nogometašev, ki bi se v dresu z državnim grbom odrezali bolje, kot se nekateri fantje »stare garde«. Dejstvo pa je, da je v ekipi kar nekaj nogometašev, ki se bodo v prihajajočih

letih podali v (še) večje evropske klube, in Zlatko Zahovič bo z njimi znova poskrbel za to, da bo klubska blagajna še kako polna. Posebej Petar Stojanović in Damjan Bohar v tujini vzbujata ogromno zanimanja, ogromno zanimanja pa v sodobnem nogometu pomeni tudi ogromno denarja.

Letošnja uvrstitev med najboljših 32 klubov stare celine zame osebno ni kakšna posebna senzacija, kakršna bi bila še pred tremi, štirimi sezonami. Mariboru je pod taktirko športnega direktorja Zlatka Zahoviča uspelo ustvariti konkurenčen evropski klub, o tem ni več nobenega dvoma. Kaljenje v Ligi Europa, nabiranje izkušenj in denarnih nagrad ter iskanje primernih, a ne predragih okrepitev, vse to je počasi, toda zanesljivo vodilo do tega, da Maribor zopet nastopa med nogometno elito. V zadnjih dveh sezonah smo vsi ljubitelji nogometa kar nekoliko z grenkobo spremljali žreb Lige Europa, saj je »vijolicam« dvakrat zapored spodrsnilo na zadnji oviri »pred vrati nogometnega raja«. Še posebej boleč je bil izpad proti Dinamu, preizkušnje s sosedi vendarle v slovenski duši obudijo še dodaten nacionalni ponos in porazi bolijo še nekoliko bolj, kot je denimo lanski proti češki Victorii. Toda vse to je preteklost, prihodnost oziroma sedanjost pa aktualne državne prvake uvršča med najboljše evropske klube.

Nihče se ne slepi, osvajanje točk v skupini z angleškim velikanom Chelseajem, nemškim Schalkejem, rednim udeležencem lige prvakov in enim izmed najboljših klubov Bundeslige, ter portugalskim Sportingom bo vse prej kot lahka naloga. Vendarle »vijolice« veljajo za »avtsajderje« letošnje izvedbe lige prvakov, nenazadnje imajo izmed vseh klubov najmanjši proračun. A kakorkoli, ta proračun je vendarle precej višji, kot je bil v prejšnjih sezonah, in to kljub hudi finančni krizi v slovenskem nogometu, ki je mnoge slovenske klube pahnila v boj za preživetje. Načrtno delo Zlatka Zahoviča in njegove ekipe je še utrdilo primat Maribora v slovenskem prostoru, evropska sredstva pa so poskrbela za to, da je v štajerskem ponosu finančna situacija pravzaprav idealna. Kdo ve, kakšna bi bila danes situacija v slovenskem gospodarstvu, če bi evropska sredstva politika tako dobro izkoriščala, kot to v nogometnem svetu uspeva Mariboru.

Liga prvakov se je vrnila v Ljudski vrt in s tem prinesla nekaj, kar se v slovenskem nogometu sila sila redko zgodi – boj za dragocene vstopnice. V tujini je stalna praksa, da dosežejo cene vstopnic na črnem trgu pred tekmo vrtooglave cene, zdaj pa smo temu bili priča tudi v Sloveniji, saj si vsak nekoliko bolj »zagret« slovenski nogometni navdušenec želi v živo ogledati nastope Maribora v ligi prvakov. Enostavno se ne morem izogniti primerjavi s slovenskim prvenstvom, še posebej z lanskimi tekmami Olimpije, največjega rivala Maribora, v Stožicah, ko je ob bojkotu tekem navijaške skupine Green Dragons, na objektu, ki sprejme več kot 16.000 gledalcev, tekmo spremljalo le 300 duš. Že samo s prodajo vstopnic so v mestu ob Dravi zaslužili zajeten kupček denarja, razkorak med Mariborom in njegovimi tekmeci v državnem prvenstvu pa se bo še povečeval. Vprašanje je, kako dolgo bo še trajal primat Štajercev v prvi ligi, a trenutno v slovenskem nogometnem prostoru enostavno ni kluba, ki bi na dolgi rok lahko z njim tekmoval. Sicer pa, sezona je dolga, presenečenja so v športu prej pravilo kot izjema, vsako obdobje vladavine se slej ali prej konča. Končalo se je Olimpijino, iz obdobja po osamosvojitvi, in končalo se bo tudi mariborsko. Kdaj? Na to vprašanje ne znam odgovoriti, v tem trenutku se zdi, da ne prav kmalu. ✖

Anketa: Kam po diplomi?

Magisterij, delo ali tujina

BESEDILO KLAVDIJA RUPAR

Slovenski trg dela se od leta 2009 sooča z naraščanjem števila brezposelnih diplomantov na vseh stopnjah študija. Njihova zaposljivost ni odvisna samo od strokovnega znanja, pridobljenega s študijem, ampak tudi od dejavnikov, povezanih s širšim družbenim okoljem. Po diplomi takojšnja zaposlitev zato ni samoumevna. Študente slovenskih fakultet smo povprašali o njihovih načrtih po končanem študiju. Anketiranci se bodo v večini odločili za nadaljevanje študija na drugi stopnji, nekateri razmišljajo tudi o delu v tujini.

FOTOGRAFIJA KLAVDIJA RUPAR

Matic Platiša, 24 let, Fakulteta za strojništvo:

Kot študent strojništva sem imel v tretjem letniku štiritedensko obvezno prakso, ki mi je prinesla veliko izkušenj. Kasneje sem v tem podjetju tudi nadaljeval z delom preko študentske napotnice. Po končani diplomi, katere tema bo najverjetneje povezana s podjetjem, se imam namen tukaj tudi redno zaposliti. Zdi se mi, da je trg dela študentom strojništva dovolj prijazen in da ni težko dobiti službe, če si dovolj vztrajen. Ker pa je delo v tujini ponavadi pogojeno z boljšo plačo in s stanovanjem, bi jo ob dobri priložnosti želel izkoristiti.

FOTOGRAFIJA KLAVDIJA RUPAR

Andrej Hoivik, 21 let, Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo:

Po opravljeni diplomi bom nadaljeval s študijem kemije na magistrski stopnji. Upam, da bom dovolj uspešen, saj bi si rad zagotovil kadrovske štipendije. Načrtujem, da bom v tem času za pol leta šel študirat v tujino, najverjetneje v Skandinavijo. Po opravljenem magisteriju bom poiskal službo v Sloveniji, če pa me bo pridobivanje dodatnega znanja še naprej navduševalo, se bom morda odločil za doktorat kemijskih znanosti. Trenutno je pri nas zelo težko dobiti službo, vendar menim, da se delo, če si ga resnično želiš, vedno najde. Ni nujno, da je prva služba, v kateri si, tista »prava«. Po opravljenem študiju bi si rad uredil življenje. Želim si neodvisnosti od domačih, čeprav se bom zelo rad kdaj tudi vrnil domov.

FOTOGRAFIJA KLAVDIJA RUPAR

Gašper Bokal, 22 let, Filozofska fakulteta Ljubljana:

Po končanem dodiplomskem študiju geografije se imam namen vpisati na podiplomski študij geoinformatike. Hkrati bi vzporedno rad opravil še pedagoške diferencialne izpite, ki bi mi omogočili tudi delo v šolstvu. K tej odločitvi se nagibam zaradi večje konkurenčnosti na trgu, kjer trenutna situacija ni naklonjena mladim diplomantom. Glede na to, da je geoinformatika mlada in hitro razvijajoča veda, se spogledujem tudi z možnostjo, da bi drugi del študija opravil v tujini ter se ob primernih priložnostih tam tudi zaposlil.

FOTOGRAFIJA KLAVDIJA RUPAR

Maja Pozvek, 22 let, Fakulteta za družbene vede:

Moji načrti še niso čisto izoblikovani, ker me do diplome verjetno ločita še dve leti. Svojo diplomu iz Komunikologije bom mogoče dopolnila s podiplomskim študijem. Verjetno bom izbrala drugo smer, o kateri še razmišljam. Prav tako se še odločam med FDV-jem in tujino, na končno izbiro bodo najbolj vplivale finančne zmožnosti. Če bo priložnost, bi se v tujini rada tudi zaposlila, saj si želim delati v mednarodnem okolju. Mislim, da službe ni preprosto dobiti niti doma niti v tujini, vendar se mi zdi narobe nanjo samo čakati in upati. Vsak bi moral biti aktiven v razvijanju svojih kompetenc, s čimer bi svojo zaposljivost povečal.

FOTOGRAFIJA KLAVDIJA RUPAR

Karmen Štremfelj, 24 let, Fakulteta za socialno delo:

Zaradi večje zaposljivosti si želim najprej opraviti pripravništvo in strokovni izpit. Ker pa nam s pripravništvom kaže slabo, sem se odločila za nadaljevanje študija na drugi stopnji. Trenutno se mi morda obeta prva zaposlitev za polovični delovni čas, pa čeprav ni v mojem poklicu, mi bo pripomogla h končni delovni dobi. O tujini ne razmišljam. Tukaj imam fanta, stanovanje in družino.

FOTOGRAFIJA KLAVDIJA RUPAR

Sabina Krek, 22 let, Pedagoška fakulteta Koper:

Želim si poiskati službo, kar je trenutno zelo težko. Prav tako imam željo nadaljevati z magistrskim študijem. Veselim se novih izzivov, rada bi tudi našla čas za razmislek o prihodnosti s partnerjem. Na trg dela se je še težje prebiti, če nimaš narejenega strokovnega izpita, do katerega pa tudi težko prideš. O tujini sem že razmišljala, predvsem o sosednji Avstriji.

- Pridelaj si toner ali kartušo! Članom do 50% cenejše obnovljene, aktivnim tudi kakšno **brezplačno!**
- dobiš svoje vizitke in nekaj drugih koristnih stvari
- elektronski dostop do svojega mesta na našem serverju, različna dela, dobri premalo, ostalih ostaja
- študentskim društvom in tudi samim študentom pomoč pri tisku
- razvoj, ki odpira nova delovna mesta predvsem za mlade.

Mi delamo inovacije!

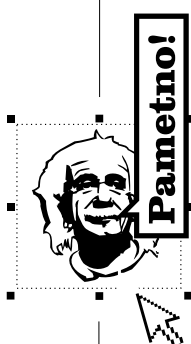
- z delom preko **šs Študent d.o.o.** podpiraš reševanje človeških življenj.

www.e-servis.info

ŠS ŠTUDENT
študentski servis

ŠS Študent d.o.o.
Slovenska cesta 6
1000 Ljubljana
telefon: 01 200 40 00
fax: 01 200 40 20
brezplačna številka za naročanje
študentskega dela in napotnic:
080 12 14
e-pošta: info@ss-student.si

www.web-servis.com

SUPRA TRAVEL PREDSTAVLJA

LET'S
KICK OFF
THE FESTIVAL
SEASON

SPRING BREAK

LEGENDARNI FESTIVAL OB MORJU

30.4. – 3.5.2015 / KANEGRA

+ 7000 ŽURERJEV / 5 DNI DNEVNEGA & NOČNEGA DOGAJANJA
EKSKLUZIVNA LOKACIJA / APARTMAJI OB MORJU

WORLD TOP DJ
DAN D BELTEK
MUFF COVERLOVER

TO BE ANNOUNCED

AN7ONIO MANUEL DARK JOSH SOMEN

+MANY MORE TO COME

PRIJAVE IN INFORMACIJE: 01-620.52.70 / 041-818.403 / SLOVENSKA 6, 1000 LJUBLJANA

WWW.SUPRATRAVEL.SI